

KNNV ZOETERMEER

zoetermeer@knnv.nl

www.knnv.nl/zoetermeer

KWARTAALBERICHT Nr.68

April 2010

INHOUD

1 VAN DE REDACTIE	3
2 TER NAGEDACHTENIS EVELIEN VAN DEN BERG	3
3 ALGEMENE LEDENVERGADERING KNNV-AFD ZOETERMEER	4
4 VAN DE PENNINGMEESTER	6
5 ZOETERMEER, EEN STAD VOL LEVEN.....	6
6 BIODIVERSITEIT EN DE PREMIÈRE VAN ONZE NATUURFILM	7
BERICHTEN UIT DE PLANTENWERKGROEP.....	8
7 BERICHTEN UIT DE PLANTENWERKGROEP	8
8 PROGRAMMA PLANTENWERKGROEP 2010	8
9 ACTIVITEITEN FLORON, DISTRICT 15 "HOLLANDS DUIN"	9
10 VERZOEK VANUIT FLORON.....	10
GEZIEN IN ZOETERMEER.....	10
11 UIT HET VOGELDAGBOEK VAN ADRI DE GROOT	10
12 WINTERBOEK 2010	13
13 TUINBERICHT 4	19
14 MIJN TUINVOGELTELLING	19
15 EEN JAAR LANG VOGELS TELLEN IN DE TUIN	21
16 NOGMAALS DE EGELS VAN 2009.....	22
17 STIPPELMOTTEN, EEN JAARLIJKS TERUGKEREND NATUURVERSCHIJNSEL.....	23
18 HUISMUIS OP ZOEK NAAR VOEDSEL	24
BUITEN DE VERENIGING.....	25
19 JAAR VAN DE BIODIVERSITEIT, EEN JAAR VOL ACTIVITEITEN	25
20 LANDELIJKE VLINDERDAG 2010	25
21 LIBELLEN VAN DE RODE LIJST GEZOCHT.....	27

22	GEZOCHT: MOLSHOPEN!	28
23	OPROEP: NATUURTUINGIDSEN GEZOCHT	29
24	MARTIN MELCHERS IN ZOETERMEER	29
25	NIEUW BOEK VAN GER LONDO	30
26	NOORDNATUURNIEUWS DECEMBER 2009	30
27	NATUUR EN MILIEUAGENDA ZOETERMEER	31
28	NAMEN	34
29	IK WIL OOK LID WORDEN	34
30	INDEX	34

Ook in Zoetermeer schrijft de natuur geschiedenis.
Zij zoekt haar journalisten, want zij bestaat slechts bij de gratie van wie haar ziet.

Doe 1x per 2 à 3 weken 2 uurtjes mee met de plantenwerkgroep.

Goeie sfeer, boeiend, leerzaam, nuttig. Informatie:

Joke de Ridder tel. 079-3616973

OPROEP

In Zoetermeer is weinig bekend over vleermuizen, hoewel de gemeente de laatste jaren het nodige vleermuizenonderzoek heeft laten doen. Wie wil – samen met ons – de kennis van vleermuizen in Zoetermeer actueel houden? Op welke manier we dat willen doen (instellen meldpunt, website, e.d) kan met de gemeente vast wel overlegd worden.

Graag emailen naar waglub@xs4all.nl

Anneke Wagner/Henk Lubberding

1 Van de redactie

De lente liet dit jaar lang op zich wachten. Maar als het dan eenmaal zo ver is, is het ook echt feest. Dat lentegevoel is een universeel verschijnsel bij levende wezens en geen privilege voor natuurliefhebbers zoals sommigen van ons geneigd zijn te denken. Van natuurliefhebbers is bekend dat ze in voorjaarsstemming komen door het zien van de eerste citroenvlinder of het horen van het geluid van de eerste tiftjaf. Maar ook de veel minder op natuur gerichte stedeling is op zo'n eerste zwoele lentedag ineens in heel andere doen. Blijkbaar staan we nog niet zo ver van de natuur af dat we ons daar met goed fatsoen aan kunnen onttrekken. Vooral de combinatie van de toenemende lichtintensiteit en hogere temperaturen zorgen voor biologische stimulatie die het menselijk gedrag beïnvloedt. Zo kan het gebeuren dat de dames in het stadshart zich van de ene op de andere dag in zomerkleed hullen. Deze dag werd door de helaas veel te vroeg overleden schrijver en columnist Martin Bril steevast "rokjesdag" genoemd. Veel mensen zitten een lange periode opgesloten in donkere gebouwen met een gemiddeld regiem van 1000 lux aan licht, terwijl buiten in de voorjaarszon al gauw 100.000 lux kan worden gemeten. (NB: de lichtintensiteit wordt gemeten in lux).

Het is dus niet verwonderlijk dat ook mensen uit hun winterslaap ontwaken en in deze periode enorm opknappen. Ze maken zich mooi, gaan massaal naar buiten en ontmoeten andere mensen waardoor ze zich ook echt gelukkiger gaan voelen. Bij winkeliers is al lang bekend dat ook ons foerageergedrag gedurende deze tijd van het jaar verandert. Onderzoek heeft aangetoond dat in deze periode van het jaar de gemiddelde winkelomzet met zo'n vijf procent stijgt. Producten die appelleren aan het mooi-weer-gevoel, zoals asperges en aardbeien worden nadrukkelijker onder onze aandacht gebracht. Economen verwachten niet alleen meer drukte op onze terrassen maar ook in de modezaak en in de fietswinkel. Zelfs bij het kopen van een nieuw huis wachten veel mensen de lente af.

Dit alles duidt er ons inziens op dat wij als soort een onlosmakelijk onderdeel zijn van de ons omringende natuur. Niet voor niets ziet vrijwel iedereen het teruglopen van de enorme diversiteit aan leven op aarde (biodiversiteit) als een groot probleem. Uit de onlangs door de gemeente Zoetermeer gehouden omnibusenquête blijkt dat 88% van de bevolking een grote diversiteit aan plant- en diersoorten in de eigen buurt op prijs stelt. Uit dezelfde enquête blijkt tevens dat een meerderheid van de Zoetermeesters bereid is om ook zelf een bijdrage te leveren aan het groen inrichten van de woonomgeving. Allemaal signalen die er op duiden dat beleid met aandacht voor het in standhouden van de biodiversiteit op steun vanuit de bevolking kan rekenen. En dat is goed nieuws in het Jaar van de Biodiversiteit! Aan ons KNNV'ers de mooie taak om onze medemensen erop te wijzen dat ze ook zelf direct aan de slag kunnen gaan en niet hoeven wachten op gemeentelijke initiatieven.

2 Ter nagedachtenis Evelien van den Berg

Fred Reeder

Fig. 1 Evelien in Sellingen in 2004

In de nacht van zondag 28 februari op maandag 1 maart is Evelien plotseling overleden. Maar wie was Evelien?

In het begin van deze eeuw meldde ze zich aan bij de plantenwerkgroep met het doel meer te weten te komen van de plantenwereld om haar heen. Gewapend met opschrijfboekje en iets later de Heukels flora was ze er. Dat was Evelien.

Daarna kwam de periode van de plastic boodschappentas waarin planten werden meegetorst ter controle van haar waarnemingen en ook gevuld met snoepjes voor de groep. Inmiddels was ze ook het aanspreekpunt geworden voor de plantenwerkgroep. Dat was Evelien.

Samen de Heukels' raadplegen en dan de slappe lach krijgen om de terminologie zoals bladeren met stompige punten met een spitsje. Dat was Evelien.

De laatste jaren verslaptte haar aandacht sneller en na een anderhalf uur verschoof haar aandacht meestal van de planten naar de leden van de groep. Ze vertelde soms wat ze deed bij de verzorging van haar patiënten of over cursussen. Dat was Evelien.

Ze stopte met de plantenwerkgroep nadat haar man Anton, die ook een jaar lid is geweest van de groep, was overleden en verlegde haar aandacht naar paddenstoelen en mossen. De planten bleven wel haar aandacht houden en op 16 april 2009 meldde ze de groei van een grote plek gulden boterbloem. De eerste ooit in Zoetermeer. Dat was Evelien.

Missen deden we haar al want de gevleugelde uitspraak “de vondst van de avond” werd al lang niet meer van haar zelf gehoord. Maar ze was er nog en nu niet meer
Dag Evelien

3 Algemene ledenvergadering KNNV-afd Zoetermeer

Lodewijk van Duuren

Fig. 2 De Algemene Ledenvergadering

Tijd: donderdag 28 januari 2010 20.00 uur

Plaats: Pelschans 41 Zoetermeer

Aanwezig: Annet de Jong, Henk Lubberding, Tilly Kester, Wim de Liefde, Fred Reeder, Wouter Balster, Johan Vos, Taeke de Jong, Ellen Ali Cohen, Fred Jansen, Lodewijk van Duuren (notulen), Joke de Ridder, Anke de Bruin. Afwezig: Hans Bieze

1. Opening en vaststelling agenda

2. Mededelingen bestuur

De ledenvergadering is eerder gehouden dan oorspronkelijk gepland, vanwege de première van de film “Zoetermeer, een stad vol leven” tijdens de afsluiting van de stadsvogelcampagne op 13 februari 2010.

Vanwege deze voor KNNV belangrijke gebeurtenis, stond de vergadering grotendeels in het teken van de organisatie van de première en alles er om heen.

3. Overige mededelingen

Er komt dit jaar een plantencursus en een lezing over biodiversiteit van Arno van Bergen Henegouwen.

4. Verslag ledenvergadering van 25 februari 2009

Het verslag van de vorige vergadering (Kwartaalbericht 64 April 2009) wordt goedgekeurd.

5. Financiële zaken

Helaas kon het verslag van de penningmeester niet worden goedgekeurd vanwege zijn afwezigheid. Afgesproken is het volgende. Henk Lubberding maakt op 16 febr. 2010 samen met Hans Bieze een jaaroverzicht 2009 en begroting 2010. Henk zal de begroting 2010 als copij aanleveren voor kwartaalblad april 2010 (zie blz. 6). Henk geeft jaaroverzicht 2009 door aan de Kascie (Fred Jansen en Johan Vos). De goedkeuring van balans en begroting wordt aan deze commissie gedelegeerd. Voor de kascommissie 2010 worden Fred Janssen en Wouter Balster aangewezen. Lodewijk vraagt na of er een verhoging van de afdracht is en geeft dit door aan Henk Lubberding. De eindafrekening van de DVD zal nadat alles binnen is aan sponsorgelden en betaling Toonbeeld, gemaakt worden door Annet en de penningmeester.

6. Vertegenwoordiging naar landelijk bestuur KNNV en gemeentelijk overleg

Johan Vos vertegenwoordigd KNNV-Zoetermeer bij landelijke bijeenkomsten. Tilly en Annet onderhouden overleg met de gemeente.

7. Excursies 2010 (Jaar van de Biodiversiteit)

Besloten is de excursies van 2010 aan te laten sluiten op de film. Bij de première zal een lijst klaarliggen waarop mensen hun voorkeur voor een bepaald gebied (totaal 4 gebieden) aan kunnen geven.

8. Natuurfilm

- De première van de film vindt plaats in de nieuwe stadsboerderij De Weidemolen in Oosterheem op zaterdag 13 februari. De filmpremière zit "ingeklemd" tussen het slot van de stadsvogelcampagne en de start van '2010, jaar van de biodiversiteit'. Tijdens de vergadering zijn afspraken gemaakt over aankleding van de tent met bloemen en foto's, bemanning van de KNNV stand, inleidende woord van Henk Lubberding, rol van de sponsors tijdens deze dag, aanbidding van de eerst DVD aan wethouder Frank Speel en de rol van de andere verenigingen op deze dag.
- De financiën voor deze film zijn op het laatste moment geheel rond gekomen. KNNV fondsen, gemeente Zoetermeer, Fonds 1818, Rabobank, Duurzaam Zoetermeer, Vestia, Van Vliet Automedon, Dura Vermeer en Weleda hebben bijgedragen aan de totstandkoming van de film.
- Promotie
Rob Wiewel zal gevraagd worden een stukje over de film in het streekblad te publiceren, hetgeen ook gebeurd is. Tijdens de première ligt er een flyer met informatie over KNNV en film? Ook na de première zullen en nog acties volgen om de verkoop te stimuleren.
- Verkoop en distributie
Leden van de KNNV kunnen de DVD kopen voor 5 Euro. niet leden betalen 7,50 Euro. De DVD is te koop op 13 februari na de première. Na deze dag kan de DVD besteld worden bij Fred Jansen na overmaking van het bedrag op zijn rekening.

9. Rondvraag

Wim de Liefde meldt dat de website van de KNNV en plaatselijke afdelingen zal wijzigen. Mogelijk dat er minder ruimte is voor foto's.

Hij zal ons op de hoogte houden wat dat voor afdeling Zoetermeer zal betekenen.

10. Sluiting

Na sluiting van de vergadering kregen de aanwezigen de voorpremière van de film te zien. Iedereen is enthousiast over de kwaliteit van de film. Steeds wordt er vanuit de lucht ingezoomd op een stuk natuur in Zoetermeer. Dat levert heel bijzondere beelden op, waarbij naast planten en dieren ook de mensen niet vergeten worden. Een welgemeend applaus voor de makers en initiatiefnemer van deze film.

4 Van de penningmeester

Hans Bieze

Begroting KNNV Zoetermeer 2010			
INKOMSTEN		UITGAVEN	
Saldo 1 januari 2010	€ 4.604,82	Landelijke afdracht	€ 450,00
Contributies	€ 1.000,00	Drukkosten	
Verkoop boeken	€ 400,00	kwartaalbericht	€ 500,00
Verkoop Kwartaalbericht	€ 0,00	Inkoop boeken	€ 300,00
Giften	€ 0,00	Postzegels, briefpapier	€ 75,00
Rente	€ 0,00	Onvoorzien	€ 75,00
Totaal	€ 6.004,82	Saldo 31 december 2009	€ 4.604,82
			€ 6.004,82

Balans 2009			
INKOMSTEN		UITGAVEN	
Saldo 1 januari 2009	€ 1.516,22	Landelijke afdracht	€ 458,00
Contributies	€ 803,00	Drukkosten	
Verkoop boeken	€ 0,00	kwartaalbericht	€ 493,85
Verkoop Kwartaalbericht	€ 0,00	Inkoop boeken	€ 0,00
Giften	€ 0,00	Postzegels, briefpapier	€ 77,67
Film	€ 7.400,00	Onvoorzien	€ 86,48
Rente	€ 0,00	Film	€ 3.998,40
Totaal	€ 9.719,22	Saldo 31 december 2009	€ 4.604,82
			€ 9.719,22

Toelichting

In de balans 2009 en in de begroting 2010 lijkt het om aanzienlijk hogere bedragen te gaan dan de afgelopen jaren gebruikelijk was. Deze hogere bedragen worden volledig veroorzaakt door inkomsten en uitgaven van en voor de DVD "Zoetermeer, een stad vol leven". Zoals het er nu naar uitziet zal de DVD geen netto-effect hebben op de balans 2010.

5 Zoetermeer, een stad vol leven

Lodewijk van Duuren

Fig. 3 Een natuurfilm op initiatief van onze voorzitter **Annet de Jong!**

Foto: Wim Bakker (?)

Fig. 4 Aanbieding film door Henk Lubberding aan Frank Speel.

Op zaterdag 13 februari vond in de gloednieuw stadsboerderij De Weidemolen in Oosterheem de filmpremière plaats van de film Zoetermeer een stad vol leven, biodiversiteit van een groeikern. Deze première was onderdeel van het slot van de Zoetermeerse stadsvogelcampagne en de start van "2010, jaar van de biodiversiteit".

In Zoetermeer valt heel wat te ontdekken op het gebied van natuur, in de lucht, op het land, maar ook onder water. De film die dit alles laat zien zoomt vanuit de lucht in op een aantal bijzondere natuurgebieden in Zoetermeer, wat zeer bijzondere beelden oplevert. Ook de interactie tussen mens en natuur is niet vergeten. De film is een initiatief van de KNNV afd. Zoetermeer en gemaakt door Toonbeeld filmproducties. De film is op DVD uitgebracht en heeft een duur van 25 minuten. De film is te koop door overmaking van €10.- (€8.- voor KNNV-leden) op giro 794369 van A. Janssen, Albert Schweitzersingel 133, Zoetermeer. Vergeet niet het juiste adres waar de DVD naar toe gestuurd moet worden op de giro-overschrijving te vermelden.

De "verklarende tekst" op de hoes van de DVD (zie Fig. 3) luidt.

Zoetermeer, een stad vol leven, biodiversiteit van een groeikern

Halverwege de jaren '60 van de vorige eeuw werd Zoetermeer groeikern en groeide in 50 jaar tijd uit van dorp van 9000 naar stad van 120.000 inwoners. Opvallend aan deze nieuwe stad is dat het groen onlosmakelijk deel uit maakt van het totaalontwerp. Dat heeft een gezonde, groene leefomgeving en een reeks sterk van elkaar verschillende parken opgeleverd met als gevolg een verrassende hoeveelheid plant- en diersoorten. Inmiddels komt met het voltooiën van de wijk Oosterheem het eind van die groei in zicht. Dit alles was reden voor de KNNV-afdeling Zoetermeer om deze DVD te laten maken met als doel de kijker uit te dagen om die soortenrijkdom zelf te gaan ontdekken. En 2010, het "Jaar van de Biodiversiteit" is daar natuurlijk een uitstekend moment voor.

6 Biodiversiteit en de première van onze Natuurfilm

Henk Lubberding

Foto: Wim Bakker

Fig. 5 KNNV-stand

Op zaterdag 13 februari was de splinternieuwe stadsboerderij "De Weidemolen" het domein van de natuurmensen. De stadsvogelcampagne werd afgesloten en het jaar van de biodiversiteit ging van start. Misschien was het officiële hoogtepunt het onthullen van de huiszwaluwtil door Frank Speel (Zoetermeers wethouder voor o.a. natuur en milieu in blessuretijd) en Jip Louwe Kooijmans (Vogelbescherming Nederland), maar voor ons - KNNV-ers - was het ongetwijfeld de première van de DVD Zoetermeer, een stad vol leven, met als ondertitel biodiversiteit van een groeikern. In aanwezigheid van de maker, Bie Muusze, en verscheidene van de sponsors genoten ruim honderd aanwezigen van de biodiversiteit van

Zoetermeer. Na afloop gingen er al vele exemplaren van de DVD over de toonbank van de KNNV stand. Hierbij een speciaal woord van dank voor de continue en tomeloze inzet van Annet de Jong bij het tot stand komen van de DVD.

BERICHTEN UIT DE PLANTENWERK GROEP

7 Berichten uit de plantenwerkgroep

Johan Vos

Nagekomen melding

Marja Kreike meldde ons vorig jaar een plant uit het Buytenpark die haar, wat de vruchten betreft sterk aan een olijf deed denken. Na navraag bij Remko Andeweg bleek dat we hier te maken hebben met de smalle olijfwilg (*Elaeagnus angustifolia*). Naast de bladstand zijn ook de vruchten zeer duidelijk: een olijf heeft niet zo'n kroontje. (zie bijgaand plaatje van internet).

Verder meldde Remko nog dat de vruchten van *Elaeagnus* door vogels worden verspreid.

"Ik werd een paar jaar geleden benaderd door iemand bij wie onbekende pitten om onverklaarbare reden boven haar volkstuin uit de hemel vielen. Het ging om grote hoeveelheden en vlak achter het volkstuincomplex lag dan een bedrijventerrein met een uitgebreide groeistreek, beplant met *Elaeagnus commutata*. Het bleken inderdaad *Elaeagnus*pitten (en zelfs die lijken op olijfpitten)".

Foto's: Smalle olijfwilg en Olijf

Foto Internet

Fig. 6 Olijf

Foto Marja Kreike

Fig. 7 Smalle olijfwilg

8 Programma plantenwerkgroep 2010

Op 16 maart heeft de plantenwerkgroep haar programma voor 2010 samengesteld. Hoewel niet iedereen aanwezig was hebben we toch geprobeerd met zoveel mogelijk wensen rekening te houden. We hopen op een mooi plantenjaar vol botanische verrassingen.

Datum	tijd	Verzamelplek
8 april	18.30 uur	Stadsboerderij Buitenbeest Voorweg
22 april	19.00 uur	Wijkstuin Zegwaardseweg
8 mei	10.00 uur	van Tuylpark zwembad 't Keerpunt
20 mei	19.00 uur	Noord Aa, gemaal de Leyens
30 mei	10.00 uur	Dag van het park/Jaar van de biodiversiteit, Westerpark, 't Westpunt

Datum	tijd	Verzamelplek (exacte tijd volgt)
10 juni	19.00 uur	Balijhoeve
19 juni	10.00 uur	Instructiedag grassen met Joop Mourik om bloeiende en niet-bloeiende grassen te leren determineren aan de hand van de sleutels in de Heukels' flora. Na een introductie door Joop Mourik gaan we 's middags het veld in om de soorten op naam te brengen. Voor lesmateriaal, binoculaires, demonstratiegrassen en koffie wordt gezorgd. Zelf meebrengen: lunchpakket, Heukels' flora (editie 22 of 23), loep. Verzamelen om 10.00 uur in Wijkpost Meerzicht: Uiterwaard 19, Zoetermeer tegenover het Randstadrail station Meerzicht. Aanmelding bij Joke de Ridder, 079-3616973
24 juni	19.00 uur	Roeleveen tunneltje Nootdorp
8 juli	19.00 uur	Begraafplaats Hoflaan
22 juli	19.00 uur	van Tuylpark zwembad 't Keerpunt
5 aug	19.00 uur	Noord Aa, gemaal de Leyens
21 aug	10.00 uur	Stadsplanten met Remko Andeweg, wijk volgt
2 sept	19.00 uur	Verzamelplek volgt nog
18 sept	10.00 uur	Roeleveen tunneltje Nootdorp

9 Activiteiten FLORON, district 15 "Hollands duin"

Zaterdag 15 mei. Selectiehok (98-489) excursie door het zeedorpenlandschap van Zandvoort (KNNV Haarlem eo). Voorjaar aan zee, dat gaan we ervaren in de zeeduinen van Zandvoort-Noord. We maken een wandeling door het dorp en de Noordduinen en strepen de aangetroffen plantensoorten en bij goed weer ook de vlinders. De terugweg gaat langs boulevard en/of strand.

Vertrek 11.00 uur vanaf NS-station Zandvoort aan Zee. Zelf een hapje en drankje meenemen.

Aanmelding bij Joop Mourik (tel 023 - 5285502).

Vrijdag 18 juni. Zwerftocht door de Amsterdamse Waterleidingduinen (KNNV Haarlem eo). Tijdens deze excursie letten we speciaal op de grassen, die in deze tijd van het jaar volop in bloei staan, maar kijken ook uit naar vlinders en hun voedselplanten.

Vertrek 13.00 vanaf de AWD ingang Zandvoortselaan.

Aanmelding bij Joop Mourik

Vrijdag 2 juli tot en met zondag 4 juli. Inventarisatiekamp Zuid-Kennemerland (Niko Buiten)

Het FLORON kamp in Zuid-Kennemerland is gericht op het brede duingebied tussen IJmuiden en Noordwijk. Het omvat onder meer het Nationaal Park Zuid-Kennemerland, de Amsterdamse waterleidingduinen en Hollands Duin. De inventarisaties zijn gericht op strand, zeereep, duinen, zeedorpen en landgoederen. Hier groeien soorten van de kalkrijke duinen zoals zeewolfsmelk, blauwe zeedistel, parnassia, slanke gentiaan, grote tijm, nachtsilene, oorsilene en daslook. Bekende en minder bekende gebiedjes die wie zullen bezoeken zijn onder andere het Kennemerstrand, de Duinen van Velsen, het landgoed Elswout, het zeedorpenlandschap van Zandvoort en de Luchterzeeduinen.

De overnachtinglocatie ligt net ten oosten van Haarlem (km-hok 106-489): Fort Penningsveer, Penningsveer 2, Haarlemmerliede (023-5310874). Er zijn ruim voldoende bedden aanwezig, maar je kunt ook op het terrein kamperen. Het kamp is goed bereikbaar per openbaar vervoer: trein tot NS-station Haarlem-Spaarnwoude, daarna gedurende 1,5 kilometer te voet verder naar Fort Penningsveer. We komen je graag ophalen bij de noordzijde van het NS-station.

Aanmelding en informatie bij Niko Buiten: 023-5403266 of 06-12645287, nikobuiten@online.nl

10 Verzoek vanuit FLORON

Via het district "Hollands Duin" kregen we van FLORON het verzoek om de volgende soorten dit jaar nauwkeuriger te inventariseren dan we gewend zijn. Het gaat om: exacte vindplaatsaanduidingen (voorzien van coördinaten, GPS), aantallen exemplaren per vindplaats (bedekking) en eventueel nieuwe vindplaatsen. Deze gegevens zijn vanzelfsprekend van groot belang voor FLORON die met de regelmaat van de klok aandacht vraagt voor de stand van de botanische natuur in ons land. Maar ook voor de gemeente Zoetermeer die moet gaan werken volgens de net door minister Verburg goedgekeurde gedragscode Flora- en faunawet zijn actuele gegevens van bedreigde en/of beschermde soorten van "levensbelang".

Het gaat om:

1. bijenorchis	5. stengelloze sleutelbloem	9. waterdrieblad
2. moeraswespenorchis	6. grote keverorchis	10. brede orchis
3. hondskruid	7. gevlekte/bosorchis	11. steenbreekvaren
4. vleeskleurige orchis	8. zomerklokje	

Naast deze soorten heeft FLORON ons ook gevraagd om de gegevens uit twee KM-hokken te actualiseren. Dit zijn de hokken: Noord-Aa, Broekweg (30.47.55) en van Tuijlpark (30.58.41) Om die reden hebben we deze twee keer in ons jaarprogramma opgenomen.

GEZIEN IN ZOETERMEER

11 Uit het vogeldagboek van Adri de Groot

Adri de Groot

dinsdag 5 januari

Wij mensen hebben het gemakkelijk. We kunnen winterbanden monteren en daarmee naar alle winkels rijden om onze koelkast vol te proppen. Voor dieren is het nu een moeilijke tijd - en het lijkt nog erger te worden. Je ziet dat vogels zich langzamer en minder bewegen, allemaal om energie te sparen.

Deze winter heb ik weinig brilduikers gezien. Er zullen er nog wel komen.

Fig. 8 deze man brilduiker zwom vandaag in elk geval op de Zoetermeerse Plas.

Fig. 9 deze havik zat (op grote afstand) op de boomstam te roepen, rechts lijkt een ring zichtbaar.

donderdag 14 januari

Dit soort dagen kunnen er niet genoeg zijn: zon, weinig wind, sneeuw. Vanmiddag een paar uur door het Zoetermeerse Buytenpark gedooled. Zo mooi, met vergezichten over de sneeuw naar Delft, Den Haag en Leiden. Heel veel sporen in de sneeuw, vooral van fazanten, ook van een bunzing die volgens een volkstuinder vanmorgen een van zijn mandarijneenden te pakken had.

De waarneming van dieren bleef beperkt tot een handvol konijnen (ook een haas), een groep groenlingen, enkele kramsvogels en koperwieken, twee torenvalken, een buizerd, een havik, een roerdomp en watervogels in de wakken en in de lucht.

Sinds enige tijd wordt in het Buytenpark melding gemaakt van haviken, de Koning van de Winter. Vanmiddag hoorde ik het kenmerkende kie-kie-kie, anders had ik de vogel niet opgemerkt. Het blijft altijd lastig, man en vrouw lijken op elkaar, de vrouw is wel veel groter (als buizerd). Aan het formaat te zien leek me dit een vrouw.

dinsdag 26 januari

Een stralende winterdag, maar oef wat zullen de dieren het koud (gehad) hebben. Toen ik vanmorgen rond de klok van tien wegreed gaf de autometer nog -7,5 graden aan. En dat in de kuststreek! Kennelijk verbruikt ook de auto bij koud weer meer energie want ik had weliswaar niet zo heel ver maar toch te lang op het waarschuwingslichtje gereden en kwam in de polders zonder benzine te staan. En dan: beter een goede buurman...

Afgelopen weekend was de tuinvogeltelling 2010, met de huismus weer als winnaar. Bij mij in de tuin zaten er tijdens de telling zaterdagmorgen 21, een gebruikelijk aantal. Op postcode gesorteerd stond de huismus in mijn buurt slechts op de zesde plaats. Verder geteld tussen kwart voor 9 en half 10: heggenmus 2, kauw 6, merel 2, pimpelmees 2, roodborst 1, spreeuw 6, Turkse tortel 4, vink 1 en ringmus 5. De koolmezen kwamen te laat...

Fig. 10 aalscholvers profiteren van de zon, op de voorgrond smienten en rechts een blauwe reiger, ook in Buytenpark.

Fig. 11 Een staartmees vandaag aan de Noord-Aa.

vrijdag 29 januari

Als verzopen katten scharrelden de negen patrijzen op een weiland naast de boerderij. Kleddernat, opgeblazen veren, in een uiterst traag tempo nu en dan een zaadje pikkend, lang niet zo alert als een groep patrijzen normaal is. Ze waren zichtbaar nat en koud.

Je ziet op het ogenblik overal langzaam bewegende dieren, zo proberen ze te overleven. In de Meerpolder vertoefden vandaag ook veertien kleine zwanen, vele tientallen kramsvogels (deze week geen koperwieken te zien) en een houtsnip. Natuurlijk zag ik de vogel pas toen hij opvloog.

Voor watervogels zoals een dodaars maakt een stortbui niets uit.

zaterdag 30 januari

De wereld was vanmorgen weer sprookjesachtig met sneeuw bepoederd en met het zonnetje erbij was het heerlijk fietsen - wel steeds oppassen voor uitglijders! Ik ben niet ver geweest, rond de plassen aan de noordoostkant van Zoetermeer waren genoeg rustige plekken om van het witgepleisterde landschap te genieten.

maandag 8 februari

Vandaag opnieuw vele, vele honderden, duizenden, kramsvogels in de polders. Daartussen neemt het aantal koperwieken toe, beide vogelsoorten zijn niet erg schuw en je kan (door een verrekijker) goed zien hoe mooi ze zijn.

Fig. 12 Dodaars, vanmorgen aan het Lange Land.

Fig. 13 Langs de Noordhovense Plas snoepten rietgorzen van rietzaden.

dinsdag 9 februari

Dit is een 1e winter scholekster in Zoetermeer, te zien aan de grijsachtige poten (volwassen vogels hebben rode poten) en zwart op de snavelpunt, op deze foto niet te zien.

Fig. 14 Koperwiek

Fig. 15 Scholekster

dinsdag 16 februari

Je kan er op het ogenblik niet omheen: kramsvogels en koperwieken! Grote groepen van deze lijstersoorten bevolkten de afgelopen weken graslanden en akkers, je ziet ze daar nog wel maar de meeste zijn intussen in de bebouwing opgedoken. In tuinen en in parken onder afgevallen bladeren valt nog wel wat voedsel te vinden.

Ik heb de afgelopen dagen heel wat foto's en e-mails gekregen van lezers, vooral van kramsvogels die iets minder schuw lijken dan koperwieken, zelfs over een kramsvogel op het balkon! De vogels zijn zo talrijk aanwezig door hevige kou en sneeuwval in andere landen.

vrijdag 19 maart

Het was een heerlijke dag, ik zat met een lentegevoel op de fiets. (Niet op de terugreis, toen de accu onverwacht leeg was en ik met de zware fiets en veel fotospullen pal tegen een harde wind moest zwoegen). Al een paar dagen geleden had ik klein hoefblad zien bloeien, achter de hekken van de HSL, in het Buytenpark ben ik er even voor afgestapt. Klein hoefblad is een van de eerste bloeiers onder de wilde planten, een lentebode.

Het is een naaktbloeier: de bloemen zijn er eerder dan de bladeren. Die bladeren hebben een beetje de vorm van een paardenhoef, vandaar de naam. Nog een lentebode in het Buytenpark: een doortrekkende vlinder, ik dacht een kleine vos.

De ruigtes van het Buytenpark bieden onderdak voor veel vogelsoorten die je in Zoetermeer en omgeving verder nauwelijks aantreft, zoals deze man roodborstapuit

Fig. 16 Kramsvogel

Fig. 17 Man roodborsttapuit

vrijdag 5 maart

Nog een aanvullende vogelwaarneming van mevrouw Sijsma van de Vlietkade in De Leyens. Zij meldde op 5 maart 5 lepelaars tegelijkertijd foeragerend in de slootjes in de Meerpolder.

12 Winterboek 2010

Tekst en foto's Arno van Berge Henegouwen

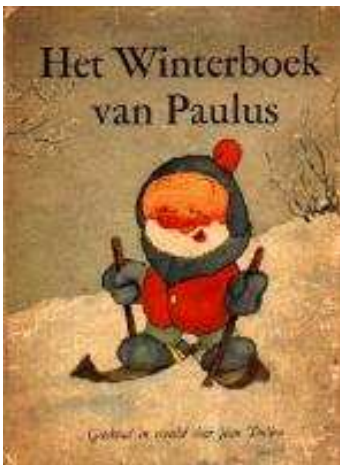

Fig. 18 Dulieu (1948)

Paulus luisterde al niet meer. Hij had zijn ski's al ondergebonden en zijn ranseltje over zijn schouder gegooid. Radboud stak er nog gauw een klein kruikje in. "Het levenswater" fluisterde Oehoeboeroe in het oor van Salomo. Zonder verder nog een woord te spreken gleed Paulus weg tussen de bomen. Voort ging het, voort, kriskras tussen de bomen door en het kaboutertje blikte voortdurend van links naar rechts op zoek naar enig spoor van Wipper. Het was veel kouder geworden de wind beet Paulus in het gezicht. Suizend joeg de kleine kabouter over de wijde sneeuwvelden. Voort raasde Paulus als een stormwind, zijn armpjes bewogen op en neer, vlugger en vlugger ging het. Toen ontdekte Paulus iets donkers in de sneeuw, vlak bij hem. Hij schopte zijn ski's van zijn voetjes en knielde neer bij het lijfje van zijn vriendje Wipper! Het kopje van Wipper lag achterover, zijn bekje stond half open. Voorzichtig liet Paulus een paar druppeltjes levenswater in het konijnenbekje lopen en toen wreef hij Wippers lijfje zo hard hij kon. Hij roste met allebei zijn handjes door de konijnenvacht, hij bewoog de pootjes op en neer. Toen slaakte hij een zucht van verlichting, want hij hoorde het konijnenhartje zwak maar duidelijk tikken.

Uit: Winterboek van Paulus, door Jean Dulieu. Uitgegeven door N.V. De Arbeiderspers - Amsterdam in 1948

Het is lente! Wie niet terugkijkt is de winter alweer vergeten. Tenminste zo vergaat het mij. Je wordt zo in beslag genomen door de snelle ontwikkeling van het voorjaar, dat je de winter die nog maar net voorbij is ver weg in je geheugen hebt opgeborgen. Vanaf 19 december heb ik een dagboekje bijgehouden. De winter begon al ver daarvoor.

19 december 2009

Mijn dochter in Almere afgezet en doorgedaan naar de Lepelaarplassen. IJzig koud, negen graden vorst met veel ijs en sneeuw. De hele dag geen wandelaars en vogelaars. Onderweg naar de hut een eerste ijsvos en een sneeuman die op de foto ging. Geen ijsvogels bij de brug, in de hut de wilde en kleine zwanen in wakken, samen met tafeleend, kuifeend, slobeend, en een paartje rosse stekelstaart. In de omgeving vliegt een havik, een winterkoning komt de hut binnen op zoek naar spinnen en naast de hut zit een uur lang een waterral. Door naar Harderwijk en daar vergeefs gezocht naar een ijsduiker. Ik was in de verkeerde haven.

Fig. 19 Baartmannetje 19 december

Fig. 20 Vos 19 december

23 december

Prielenbos en Geerpolder. Sneeuw, net onder nul graden. Op de sneeuw ligt een verse, nog warme, bosmuis. In de sloot bij het Geertje tafeleenden, aalscholvers, ganzen. In de Geerpolder 30 wulpen, scholeksters, grauwe en kolganzen, een zilverreiger. Mooi licht van de laagstaande zon.

Fig. 21 Bosmuis 23 december

Fig. 22 Buizerd 28 december

24 december

Prielenbos. Temperatuur iets gestegen tot rond nul. Een watteral en een witgatje in de afwateringssloot naar de plas. Daar vele 1000-en smienten, doortrekkende veldleeuweriken west wat duidt op terugkeer van de kou. In het bos meer pimpelmezen dan koolmezen. Roodborst, merel, winterkoning. Ringsloot bij Geertje Indische gans en aalscholvers, vissend en opvliegend.

27 december

Traditiegetrouw in deze tijd naar de Zoetermeerseplas bij de Japanner. Meerkoeten op de oevers met mosselen. Dankzij de ooievaar een zomers aandoend Geertje.

28 december

Naar Texel met Lia. De waddendijk af tot voorbij Oudeschild, De Bol, De Cocksdorp. Op een bushalte een buizerd met een vette muis in zijn bek. Bij prachtig licht hoogwatervlucht van duizenden scholeksters in de vrieskou.

1 januari '10

Nieuwjaarsdag, geen sneeuw, maar wel twee graden onder nul en een wakkere egel in de voortuin. Wakker geworden van het vuurwerk de voorbije nacht. Knabbelt aan de kattenbrokjes en verdwijnt weer onder de houtstapel in het gemeentepantsoen.

3 januari 2010

Vandaag kouder dan gisteren. Mijn buurman leeft delen van de dag op straat, tenminste wanneer hij rookt. Hij rookt dikke sigaren en niet een en dus is hij lang op straat. Dan hoort hij nog wel eens wat. Nu dit weer. Ik spreek hem aan om Nieuwjaar te wensen en te vertellen over de egel in de voortuin. Hij vertelde, dat twee maanden terug in de straat een egel door een auto dood gereden was. "Dat moet de vader of de moeder van onze tuinegel zijn", zei ik. "Die rotlui, die rijden hier ook zo hard", verzuchtte hij. Boven ons hoofd ging een winterkoning de stomp van de omgezaagde berk in de voortuin binnen om te slapen. Ik vraag mij steeds vaker af hoe die tien gram vogel keer op keer de volgende ochtend haalt.

's Middags twee stukken ongerookt spek op een tak van de appel gebonden, de silo met zaad opgehangen en doorsneden appels op de bank in de achtertuin gelegd. De kauwen hangen de hele dag aan de pindanetten. De turkse tortels blijven het liefst in de conifeer in de voortuin. Soms vliegen ze tegen het raam.

Fig. 23 Egel 1 januari

Fig. 24 IJsselmeerdijk 16 januari

6 januari

De Vlaamse Vogelbescherming heeft de minister van leefmilieu gevraagd de jacht op te schorten tot einde januari. Er ligt sneeuw en dat is voldoende betoogt men. Aan de kust ligt geen sneeuw, maar "het vriest er stenen uit de grond" aldus het communiqué van Vogelbescherming.

Een tijdelijk jachtverbod moet de dieren in de natuur de kans geven hun energiereserves te sparen. Eens de sneeuw verdwenen is, zou er normaal gezien weer gejaagd mogen worden. Maar de winterse koude die nu al enkele weken aanhoudt, verzwakt de dieren fel. Vele dieren zien hun conditie achteruit gaan, niet zozeer door de koude zelf maar vooral door het gebrek aan voedsel. Zowel door de sneeuw als door het ijs zijn de voedselbronnen van heel wat dieren onbereikbaar geworden. De verstoring die de jacht in deze winterse omstandigheden met zich meebrengt, kan nefast zijn voor (trek)vogels. Aangezien ze door gewerschoten telkens worden opgejaagd, moeten ze meer vliegen dan strikt noodzakelijk en dit kost extra energie. Energie die ze niet kunnen gebruiken voor de opbouw van hun vetreserves voor de terugreis naar hun broedgebieden en het begin van de broedperiode in Noord- of Oost-Europa. Vliegen kost tijd, tijd die ze anders aan foerageren zouden kunnen besteden.

Tot zover de webbrief van Vogelbescherming Vlaanderen.

Het is schandalig hoe de jagers in ons land de weersituatie gebruiken om de jacht al dan niet te stoppen of weer te hervatten. De ene provincie sluit de jacht helemaal, tien kilometer verder in een andere provincie wordt er lustig op los geknald. Wanneer je begrijpt of je enigszins realiseert hoe de energiehuishouding van wilde dieren geregeld is, dan jaag je maar heel weinig of niet. Vogelbescherming Vlaanderen probeert er iets aan te doen.

8 januari

Met Lia naar Schouwen. Twee tot vier onder nul met oostenwind. Door de aanhoudende sneeuwbedekking en de kou is er tot aan de Brouwersdam weinig te zien. Het land is leeggelopen. Slechts een buizerd en verspreid in de sneeuw een paar kleine groepjes grauwe en kolganzen. Op Schouwen ligt minder sneeuw en zijn er meer vogels. Langs de dam geen duikers op zee, wel veel brilduikers, groepjes zwarte zee-eenden, tureluurs, steenlopers, rotganzen, meeuwen, aalscholvers, scholeksters, een paartje kuifeend, een enkele kuifduiker en een fuut. Door naar de Plompe Toren, want we vernemen, dat er wel tien of meer bokjes zouden zitten. Dat kwam aardig uit, niet alleen drie voedselzoekende bokjes op de Oosterscheldedijk bij de toren, de houtsnippen vliegen ons soms letterlijk om de oren om neer te ploffen in de berm. Ze zitten – heel curieus - ook onder aan de dijk tussen het drooggevalen wier, zoekend naar zeeslakjes en wormen en, net als de bokjes, even de weg kwijt. Een enkele watersnip deed hetzelfde. In de polder een slechtvalkman die een buizerd achtervolgt en even verderop in het bouwland zes velduilen. Een paar keer vliegt een kleine zilverreiger over ons heen.

10 januari

Thuis. Til ziet twee koperwieken in de voortuin. Zitten er al een paar dagen volgens haar. Het is weer gaan sneeuwen. Het paartje turkse tortels lijkt het weinig te deren. Gek, maar eten zie ik ze nauwelijks.

11 januari

Thuis gewerkt. De sneeuw blijft liggen, temperatuur rond nul. In de voortuin de volgende soorten: pimpelmees (1 paar), koolmees (1 paar), roodborst (1, soms 2), merel, tortel (2-3), koperwiek (2), zanglijster (2), vink (2), spreeuw (1), heggenmus (1), winterkoning (1), kauw, ekster. Op één moment zijn er negen soorten tegelijk in de tuin. In het kader van de winterse ongemakken komt een bericht binnen, gevolgd door een discussie, over de gevolgen van het gebruik van zout tegen de gladheid. Het is schrikken van de getallen. Tijdens een strenge winter strooit de overheid in Vlaanderen voor 250.000 euro per nacht aan strooizout. Ik kan dit nauwelijks bevatten. Wie geïnteresseerd is in het uitgebreide artikel gaat naar de website van Vogelbescherming Vlaanderen op: <http://www.vogelbescherming.be/site/> en zoekt naar 'Strooizout is dodelijk voor vogels'. In Google deze titel intikken leidt direct naar het hele artikel.

12 januari

Opnieuw naar Goeree en Schouwen. Nog steeds sneeuw, iets hogere temperaturen schommelend rond nul. Bewolking dicht, een beetje heilig. 's Middags kort opklarend en vanaf half vier weer dichttrekkend. Bij de Volgerpolder alles bevroren, alleen smienten op het land. In het duin voor de oprit naar de dam een smelleken langs de weg. Brouwersdam geen duikers en alleen fuut, kuifduiker, brilduiker. Twee zeehonden, nieuwsgierig, in het zeehaventje aan de noordzijde van de dam. We vragen ons af, of de echte zeevogels met afgaand tij naar zee trekken. Aan de binnenzijde van de dam bij Port Zélande goed fotografeerbare zaagbekken, wulpen, brilduikers en dodaarzen. Op Schouwen jaagt een vrouw met twee honden, waarvan een los loopt, zes velduilen op. Die rotvogels. Zij zegt de eigenaar van het land te zijn en klaagt over het kapot rijden van de berm door vogelaars. Ergernis. Op een paar plaatsen blauwe kiekendieven. Deze keer geen houtsnippen of bokjes, wel een groepje van zes boomleeuweriken.

16 januari

Naar de Oostvaardersplassen na eerst mijn dochter Noor naar Almere gebracht te hebben. Vandaag gaat het dooiën. Maar zeker pas tegen het einde van de dag. Veel sneeuw en alles dichtgevroren, ook het IJsselmeer. Langs de IJsselmeerdijk begint het ijs te kruien. Op het meer een binnenvaartaak die achter een ijsbreker aanvaart. Moet aan Nescio denken. Langs de dijk buizerd, een ruigpootbuizerd, een enkele torenvalk. Kuifeenden in de wakken langs de dijk. Op het ijs in de Lepelaarplassen, een vos die mij al snel opmerkt en in het riet verdwijnt. Geen winterkoningen, wel staartmezen. Onderweg naar de hut steekt een waterral over. Iemand in de hut vertelt in de Lepelaarplassen een keer een havik gezien te hebben die op een eend dook in het water en ermee naar een eilandje zwom. Verhaal komt me bekend voor: kijk maar eens op http://www.youtube.com/watch?v=FG3NksA_Vwo

17 januari

De dooi zet door. Na de regen van gisteravond zijn de weilanden weer geelgroen. Twee ooievaars in Spookverlaat. Op een sappig stukje grasland spreeuwen en een troep kramsvogels. Overall wassen spreeuwen en kraaien zich voor de eerste keer na de vorst. Een groep van ongeveer 10 kleine zwanen in het weiland en knobbelzwanen met snavels vol gras. Torenvalk en buizerd. Groepen merendeels Oost-Europese meerkoeten naast de sloten, klaar om daar bij gevaar in te vluchten.

18 januari

Museum. Op de mail meldt collega Leonie na lange afwezigheid twee grote gele kwikstaarten langs de wolkenvijver. Snel terug zijn ze.

19 januari

De vorst is weg, temperatuur plus vijf graden en dan zie ik een meerkoet bij het museum bezig met zijn nest. Het ijs is niet eens weg. Iemand belt met de zoveelste houtsnip die tegen een raam is gevlogen. Deze vriendelijk afgehouden.

30 januari

Opnieuw sneeuw, ongeveer 4 cm. Volop zon. 's Middags nul graden. Binnengebleven.

7 februari

Ongelooflijk, maar waar: de houtduiven zijn aan het nestelen. Het is nog te koud!

14 februari

De hele voorbije week ligt er meer of minder sneeuw. Vandaag is er weer een paar cm bij gekomen. In de voortuin worden fijngevreven eierkoeken gewaardeerd door merel en roodborst, terwijl heggenmus zich met de zaden bezig houdt. Op het dak van de garages heb ik brood gegooid met als doel de gelukkigen te fotograferen. Daartoe moet ik als Sven Kramer na zijn winnende 5000 meter de trap opstomen. Ik wil de vogels en dan vooral de meeuwen fotograferen. Het valt me op, dat eerst de kauwen de boel komen observeren uit een dichtbij staande boom. Dan als uit het niets verschijnen er zes vogels die op het brood aanvallen en vervolgens op elkaar. De ruzie wordt verstoord door de daarop volgende horde stormmeeuwen en een enkele kokmeeuw die zich snel en vliegt naar een dakgoot, achtervolgd door de stormmeeuwen. Ik heb een oproep gelezen om uit te kijken naar geringde stormmeeuwen en jawel tussen de meeuwen is er eentje met rechts een aluminiumring en links een witte met zwarte letters. Helaas slecht te lezen door de sneeuw die erop zit. De geringde meeuw is een volwassen stormmeeuw.

“Waarnemingsplek: Scheveningsebos 15 2716 HT Zoetermeer NL. Door de sneeuw kost het enige moeite tot een aflezing te komen. Op de foto's zijn de E en de cijfers 34 goed afleesbaar. De S lijkt ook een beetje op een 8. Maar het lijkt mij een S. “Hoor graag wat meer van deze meeuw”, schrijf ik aan Frank Majoor.

Frank antwoordt 15 februari:

“Hartelijk dank voor deze melding! Hij is in Zoetermeer gekleurringd. Life history zie bijlage. Meer info zie www.frankmajoor.nl (incl foto's van de vangdag van deze meeuw). Mocht je deze (of een andere gekleurringde Kok- of) stormmeeuw nogmaals zien dan hoor ik het graag.”

Op zijn website staan foto's van het ringen aan de Benthuizerplas in Zoetermeer:

<http://www.frankmajoor.nl/indexstormmeeuw1-nl.shtml>

Fig. 25 Stormmeeuw 14 februari

Fig. 26 Bonte kraai 16 februari

15 februari

Opnieuw een sneeuwdek. Ik heb nog een paar keer gevoerd op het garagedak met als gevolg een groep stormmeeuwen die in een halve minuut alles naar binnen schrokken. Door een telefoongesprek kom ik te laat boven om foto's te maken. Een tweede voeding blijft levert geen meeuw meer op. Ondanks de kou van min drie graden paren de turkse tortels: alles moet klaar zijn voor de lente to come.

16 februari

Even weg van de sneeuw. Milaan: italiaanse mus en bonte kraai in een regenachtige stad.

23 februari

Nestbouw turkse tortels op een vrijwel onmogelijke plaats in de berk in de voortuin. Beide partners slepen takjes aan. Kennelijk is er haast geboden, want de paring is alweer een week geleden.

24 februari

De nestbouw van de tortels is gestopt, het nest verdwenen. Onmogelijke plek.

27 februari

Met collega's van werk naar Goeree, Schouwen en Noord-Beveland. Ondanks slechtere voorspellingen blijft het redelijk droog. Veel soorten en mooie foto's. Vooral torenvalken poseren vandaag veelvuldig in bidvlucht. Wemelde het een paar dagen terug nog van de koperwieken en kramsvogels, vandaag is er niet een. Dansende wintermuggen in het kijkerbeeld. Het is het weer snel 'business as usual', zo lijkt het.

28 februari

Vrouwtjesmerel in de voortuin verwoedt bezig met het verzamelen van nestmateriaal. Ze is dol op de bloemen van de Hortensia van vorig jaar. Hele dag regen en einde middag toenemende wind.

2 maart '10

In de voortuin een halve eierdop van een turkse tortel. Geen nest te bekennen. Legnood? Zanglijster zingt in de boomtoppen.

3 maart

Boomkruipernestkast in de voortuin heeft de aandacht van een koolmezenpaar.

17 maart

Mooi weer na nachtvorst. Garagedaken bevroren. In de achtertuin veel vogels op het voer: staartmees, roodborst, twee heggemussen, turkse tortel, merel, koolmees, kauw.

19 maart

Vandaag is mijn blog WildeWijdeWereld: <http://www.wildewijdewereld.nl/> na veel inspanning en voorbereiding online gegaan. Het is de bijdrage van het Museon aan het Biodiversiteitsjaar 2010. Waarheen het leidt is ongewis, omdat het actueel is en de blog de ontwikkelingen buiten volgt. Het eerste "blogje" is over de zanglijster, natuurlijk met geluid. Het laatste, terwijl ik dit schrijf, gaat over de bosuil en ook met geluid. Het kraaienpaar bij het museum is druk bezig met de nestbouw. Vanaf het museumdak heb ik er een filmpje van gemaakt voor op de blog, later.

20 maart

De lente is doorgebroken, hoewel, de sneeuwkllokjes staan op deze eerste lentedag nog volop in bloei. Maar de tuinslakken zijn ontwaakt en zitten prominent op de bomen in de straat. Alsof er geen winter is geweest. Ik was bang, dat ze niet terug zouden komen, want er is heel kort gemaaid in de plantsoentjes.

21 maart

De achtertuin opgeruimd en de vijver geschoond. De appel nog wat verder gesnoeid. 's Middags zitten de boomstammen in het plantsoen vol met gewone tuinslakken (*Cepaea nemoralis*) en wat minder witgerande tuinslakken (*Cepaea hortensis*). Er zijn veel jonge slakjes. Nog geen segrijnslakken (*Cornu aspersum* = *Helix adpersa*) opgemerkt. 's Avonds naar Buitenpark en Meerpolderdijk geweest. Daar geluidsopnames gemaakt. Terug langs de ransuilen, maar daar hoor noch zie ik iets. Onderweg opmerkelijk veel baltsende fazanten. Geluidsopnames in de Meerpolder gemaakt van groepen meeuwen die nog even in het weiland neerstrijken tijdens de slaaptrek naar Starrevaart: veel stormmeeuwen, minder kokmeeuwen en een enkele zilver- en kleine mantelmeeuw. In het Binnenpark van het Buitenpark vliegt een middelgrote vleermuis. Een man sperwer zit in een boom boven mij terwijl ik roodborst- en merelzang sta op te nemen. Het is koud.

23 maart

Til ziet vanmiddag bij de kinderboerderij aan de Voorweg een citroenvlinder (*Gonepteryx rhamni*). In een populier net als zondagmiddag een groepje houtduiven die van de bladknoppen eten. De duiven die zondag hetzelfde deden waren al op de foto gezet.

Fig. 27 Houtduif 23 maart

13 Tuinbericht 4

Henk Lubberding

Enige jaren geleden hebben we zaad verzameld van de halfparasieten hengel (*Melampyrum pratense*, plaatje rechts) en wilde weit (*Melampyrum arvense*), plaatje links. Hengelzaad werd gezaaid bij een berk op turf, zaad van wilde weit op een kalkrijk heuveltje. Sindsdien zaaien beide planten zich ieder jaar uit, al doet wilde weit dat wel zeer mondjesmaat.

Hengel parasiteert niet alleen op de berk, maar ook op de zomereik, en de bosbes. Al in de herfst (wanneer de temperatuur onder de 15°C komt) ontwikkelt zich een wortelstelsel dat gebruik maakt van het reservevoedsel, dat zich in het vrij grote zaad bevindt. Tegen de winter maakt het worteltje contact met de gastheerwortel. Pas aan het einde van de winter komt hengel boven de grond.

Wilde weit wordt nauwelijks meer in Nederland aangetroffen. Het was een parasiet van granen op kalkrijke, lichte kleigrond. De kieming en het contact met de gastheer zijn hetzelfde als bij hengel. Daarom was wilde weit een typische parasiet van wintergranen. Omdat wintergranen veelal vervangen zijn door zomergranen en door verbeterde methoden om graanzaad te scheiden van ongewenst ander zaad, is wilde weit erg zeldzaam geworden.

Fig. 28 Wilde weit

Fig. 29 Hengel

14 Mijn tuinvogeltelling

Lodewijk van Duuren

Nationale telling

Op 23 januari 2010 vond de nationale tuinvogeltelling plaats met de volgende top-10 van tuinvogels voor geheel Nederland (tabel 1).

Vogelsoort	Aantal	Vogelsoort	Aantal	Vogelsoort	Aantal
huismus	190587	pimpelmees	74874	turkse tortel	49634
merel	118926	spreeuw	71548	houtduif	44319
koolmees	118460	kauw	54069	roodborst	38932
vink	92526				

Fig. 30 Uitkomsten nationale tuinvogeltelling

Mijn telling

Ik heb in paar keer meegedaan met de nationale tuinvogeltelling, maar steeds met een resultaat van 1 of 2 soorten. Vooral de laatste jaren is het aantal vogels in mijn tuin namelijk bedroevend laag. Dit is tegenstelling toen we hier (Theo Thijssenhove 25) pas kwamen wonen in 1987.

Een vergelijk met de periode tot 2000 en erna (zie tabel 2) laat zien dat er zes soorten geheel verdwenen zijn, zoals de huismus en de heggenmus en dat er twee nieuwe soorten bijgekomen zijn, de vlaamse gaai en de halsbandparkiet. Overvliegende vogels zijn niet meegerekend. De

Op een na zijn alle vogels uit de nationale telling wel eens in mijn tuin gezien, met uitzondering van de vink.

Vogelsoort	Voorkomen voor 2000	Voorkomen na 2000
merel	vaak	vaak
koolmees	vaak	regelmatig
huismus	vaak	nooit
roodborstje	vaak	zelden
ekster	vaak	soms
winterkoninkje	vaak	nooit
heggenmus	vaak	nooit
turkse tortel	vaak	soms
zanglijster	regelmatig	soms
houtduif	soms	nooit
kauw	soms	soms
pimpelmees	soms	nooit
staartmees	onregelmatig	onregelmatig
putter	onregelmatig	zelden
spreeuw	onregelmatig	nooit
sperwer	eenmaal	nooit
vlaamse gaai	nooit	zelden
halsbandparkiet	nooit	soms

Fig. 31 Globale schatting van de vogels in mijn achtertuin op basis van hoe vaak soorten zijn gezien.

Opvallend is de enorme achteruitgang in vogelrijkdom, hetgeen ook in het voorjaar te merken aan het geringe aantal zingende vogels. Deze verandering heeft niet alleen plaats gevonden in mijn tuin, maar ook in de directe omgeving.

Oorzaken achteruitgang

Echte bewijzen voor de oorzaken van achteruitgang zijn er niet, maar er hebben de afgelopen jaren opvallende veranderingen in tuinen en openbaar groen plaats gevonden, die mogelijk geleid hebben tot de afname van het aantal vogels.

In de 80er jaren van de vorige eeuw was het "binnenhof" van de Theo Thijssenhove en aangrenzende tuinen een oerwoud van bomen en struiken. In de loop der tijd zijn erg veel bomen en struiken gekapt, heggen vervangen door schuttingen en het groen van de tuinen heeft grotendeels plaats gemaakt voor tegels of andere harde ondergrond. Dit geldt zowel voor het openbaar groen als voor de particuliere tuinen. Van de bomen zijn slechts twee hemelbomen overgebleven en enkele jaren geleden zijn twee zuileiken geplant, die inmiddels ook een aardige hoogte bereikt hebben.

Met het verdwijnen van dit groen verdween nest- en schuilgelegenheid voor de vogels. Ook het aantal voedselbronnen, zoals besdragende struiken, is daardoor sterk verminderd. Andere oorzaken die wel genoemd worden, zijn het aantal eksters en katten. De eerste groep is in de directe omgeving eerder af-dan toegenomen en de kattenbevolking is min of meer constant.

Stadsvogelcampagne

Op 13 februari 2010 is in Zoetermeer een succesvolle stadsvogelcampagne afgesloten. In de wijk Oosterheem zijn onder meer vogelbosjes geplant en is met de bouw van de wijk nestgelegenheid voor vogels gecreëerd. Op het terrein van de stadsboerderij is zelfs een huiszwaluwtil onthuld. Enkele kunstmatige nesten zullen hopelijk de zwaluwen aanzetten om dit goede voorbeeld te volgen. (figuur huiszwaluwtil).

Maar ook als is de campagne succesvol afgesloten, toch zal de wijk pas vogelrijk worden, als ook het groenbeheer daarop afgestemd worden. Zo heeft in mijn wijk de afgelopen maanden het beheer van het openbaar groen in mijn ogen iets te rigoureus uitgepakt. Weliswaar heeft men de snoeiwerkzaamheden

keurig buiten het broedseizoen uitgevoerd, maar er heeft zo'n kaalslag plaats gevonden dat het weer enkele jaren duurt voordat het groen zoveel is aangegroeid dat de vogels er profijt van kunnen trekken. De gemeente Zoetermeer is behoorlijk actief op het gebied van "vogelbescherming" Zo heeft Zoetermeer in 2008 de nationale stadsvogelprijs gewonnen. De gemeente heeft deze prijs gewonnen voor het project Oosterheem 50. Met dit project probeert de gemeente vijftig soorten vogels te laten broeden in deze wijk. Maar misschien moet er ook eens een project komen om de "oude" wijken vogelvriendelijker te maken, zodat in mijn achtertuin de vogels terug kunnen keren.

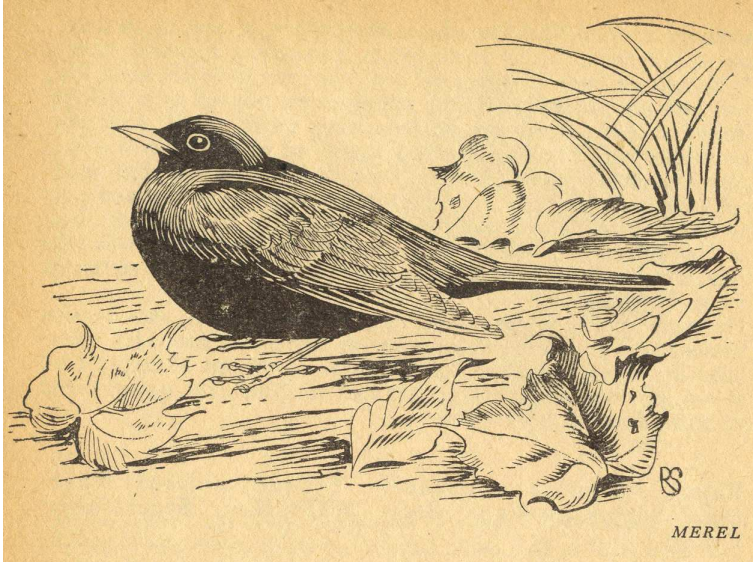

Fig. 32 Tekening van Rein Stuurman van de merel, de meest voorkomende vogel in mijn tuin.

Fig. 33 De huiszwaluwtil die op 13 februari jl bij de nieuwe stadsboerderij in Oosterheem is onthuld.

15 Een jaar lang vogels tellen in de tuin

Johan Vos (gegevens Nel Sonneveld)

De gegevens voor de tuinvogeltelling van 23 januari 2010 die verzameld zijn in de Zoetermeerse tuinen zijn zowel een momentopname als een ruimtelijke steekproef van de desbetreffende wijk. Zoals Lodewijk van Duuren hiervoor constateerde kan dat heel mager uitpakken. Het leek ons interessant om ter vergelijking ook eens naar de jaarrond vogeltellingen van Nel Sonneveld te kijken. Nel heeft in haar tuin aan de Ibsenzijde in De Leyens gedurende het jaar 2009 (op drie weken na) iedere dag een uur lang de vogels geteld. De aantallen per dag varieerden van 0 tot 55 stuks over 10 soorten verdeeld. Totaal leverde een jaar tellen 674 vogels op verdeeld over 19 soorten.

1	turkse tortel	128
2	spreeuw	89
3	ringmus	85
4	koolmees	84
5	huismus	56
6	merel	49
7	heggenmus	34
8	kauw	32
9	houtduif	23
10	roodborst	22

11	vink	17
12	pimpelmees	13
13	staartmees	12
14	ekster	12
15	winterkoninkje	7
16	zanglijster	6
17	vlaamse gaai	2
18	halsbandparkiet	2
19	groenling	1
	Totaal	674

Fig. 34 de aantallen vogels per soort

In onderstaande figuur zijn zowel de aantallen vogels als het aantal soorten per maand opgeteld, uitgezet.

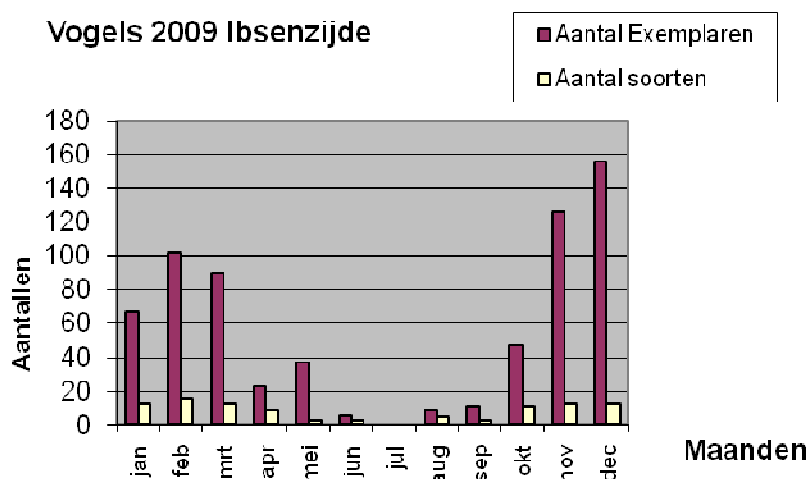

Fig. 35 De aantallen vogels en het aantal soorten per maand

Over de maand januari (de tijd dat de tuinvogeltelling plaats vindt) zijn dat 12 soorten (67 vogels) Op 25 januari heeft Nel van 11.00 - 12.00 uur 7 soorten waargenomen (22 vogels)

Over het verschil met de tuintelling van Lodewijk van Duuren kan slechts gespeculeerd worden.

Zo lijken de wijken De Leyens (Ibsenzijde) en Buytenwegh (Thijssenhove) op het eerste oog erg op elkaar. Beide wijken zijn in dezelfde periode ontworpen, kennen hetzelfde type groenvoorziening en zijn onderdeel van dezelfde beheerseenheid.

Zowel Nel als Lodewijk voederen de vogels gedurende de winter bij. Wel kan de inrichting van beide tuinen sterk verschillen wat van invloed is op hoe veilig de vogels in de tuin kunnen foerageren. Ook de grootte van de kattenpopulatie in de buurt kan van grote invloed zijn op het vogelbezoek.

Tenslotte kan het zijn dat klimatologische verschillen tussen de winters van 2009 en 2010 van invloed zijn geweest op het vogelbezoek.

16 Nogmaals de egels van 2009

Johan Vos

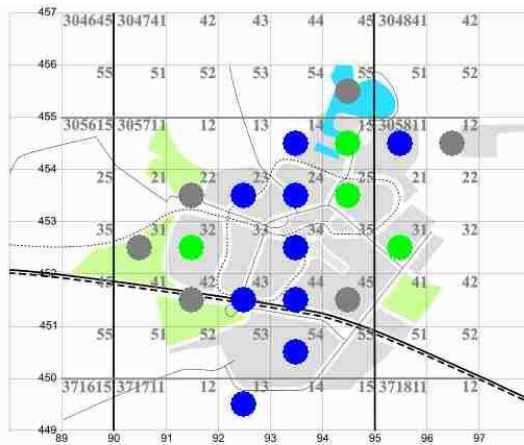
Zoals we eerder meldden (kwartaalbericht nr. 67, blz. 26 en 27) worden egels vrijwel overal in Zoetermeer gezien. Via de sites, Jaarvandeegel.nl, telmee.nl en waarneming.nl werden vorig jaar 60 egels opgegeven van Zoetermeers grondgebied. Deze waarnemingen zijn door Wim de Liefde in Fig. 36 weergegeven.

Een andere gegevensbron is de site van de Zoetermeerse egelopvang. Van 105 in 2009 binnengebrachte egels waren de exacte vindplaatsgegevens te achterhalen en die zijn vervolgens in Fig. 37 weergegeven. We hebben de beide gegevensbronnen bewust gescheiden gehouden omdat we niet zeker weten of de naar de egelopvang gebrachte egels niet ook zijn gemeld op een van de genoemde sites.

Tot slot meldde Arno van Berge Henegouwen uit Meerzicht:

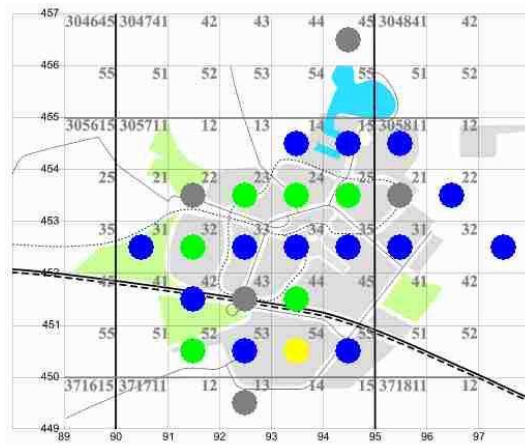
Bij ons in de tuin is op 1 januari 2010 een egel (ik vermoed een nog onvolwassen dier) actief.

Waarschijnlijk wakker geworden van het geweld van de voorbije nacht. Overwintert naar alle waarschijnlijkheid onder het tuinafval. Hij/zij eet nu kattenbrokjes. Ziet er gezond uit en reageert op mij door 'm te smeren onder het tuinafval. Dit sterkt mij in mijn mening dat de gemeente in de plantsoenen bakken zou moeten plaatsen met inloopopeningen. De binnenkant vullen met bladafval. Goed voor het bodemleven, goed voor egels, muizen, spitsmuizen e.a. Ik ken die dingen uit Londen.

Bron: Jaar van de egel

Fig. 36 Verspreiding 60 egelwaarnemingen 2009 in Zoetermeer

Bron: Egelopvang Zoetermeer

Fig. 37 Verspreiding 105 egelwaarnemingen 2009 in Zoetermeer

17 Stippelmotten, een jaarlijks terugkerend natuurverschijnsel

Johan Vos

Vrijwel ieder jaar halen stippel- of spinselmotten met gemak de krant, soms zelfs de voorpagina. Een warm en vooral vrij droog voorjaar geeft de rupsen van de stippelmotten (Yponomeutidae) gelegenheid om bomen en struiken in te spinnen en vervolgens kaal te vreten. In Zoetermeer zijn vooral prunussoorten, mei- en sleedoorn, kardinaalsmuts en in 2009 opvallend vaak wilgen het slachtoffer.

In het voorjaar vreten de rupsen blad van de waardplant en maken daarbij spinsels om zichzelf te beschermen tegen natuurlijke vijanden zoals vogels en sluipwespen. De bladloze takken ingepakt in wit spinsel geven een spookachtig effect.

Het gevolg is verontruste bewoners die bang zijn dat de kaalgevreten bomen en struiken dood zijn. De in hun ogen vieze spinsels dragen ook niet erg bij aan waardering voor dit natuurverschijnsel en soms denkt men zelfs dat er sprake is van een eikenprocessierupsinvasie.

Van een natuurramp is echter geen sprake.

De levenscyclus

In april, als de warmte van de lente voelbaar begint te worden kruipen de rupsjes uit de eieren die het vorig jaar door de motten in de schorsspleten van de waardplanten zijn afgezet. Een warm en droog voorjaar werkt in het voordeel van de rupsen die zich dan massaal te goed kunnen doen aan al het net ontloken blad. De rupsen zijn zo'n één centimeter groot en hebben een licht gele grondkleur met zwarte stippen en een zwarte kop.

Lang niet alle rupsen bereiken echter het popstadium. Voor grote groepen rupsen is geen voedsel genoeg beschikbaar waarna ze de hongerdood sterven en nog enige tijd dood in het spinsel blijven bungelen. De rupsen die wel voldoende voedsel kunnen bemachtigen verpoppen zich gemeenschappelijk in een zwaar spinselnest tegen de stam, tussen de takken of aan de voet van de waardplant. Enkele weken later, in juni en juli komen de motten te voorschijn. Die beginnen weldra weer met het afzetten van eieren. De motten danken hun naam aan de veertig tot vijftig stippen op de zilvergrijze voorvleugels. De zilvergrijze achtervleugels zijn voorzien van een opvallende franjezoom.

De motten overwinteren in eivorm en vervolgens herhaalt de cyclus zich weer.

De waardplanten

De stippelmotten zijn specifiek gebonden aan hun waardplanten. Dat betekent dat de stippelmot die leeft van de kardinaalsmuts een andere soort is dan degene die leeft van de vogelkers. De verschillende Yponomeuta-soorten zijn op het oog echter niet van elkaar te onderscheiden. Nadat de rupsen zijn verpopt blijven de waardstruiken en -bomen ingesponnen en kaalgevreten achter. Vervolgens zorgen buien, al dan niet vergezeld van een krachtige wind voor een efficiënte voorjaars schoonmaak.

Vervolgens beginnen de kale struiken en bomen gewoon opnieuw met het ontwikkelen van blad, bloemen en later vruchten. De nieuwe uitlopers (na 24 juni, Sint Jan) worden wel Sint Janslot genoemd. Zo is het altijd gegaan en nog nooit is gebleken dat gezonde waardstruiken en -bomen hiervan blijvende schade ondervinden.

De vogelkersstippelmot (*Yponomeuta evonymella*) is de meest voorkomende soort in Zoetermeer die o.a. de rozebloeiende sierkersen in de wijken voor zijn rekening neemt.

James K. Lindsey

Fig. 38 Vogelkersstippelmot

Tilly Kester

Fig. 39 Rupsen vogelkersstippelmot

18 Huismuis op zoek naar voedsel

Sheila Bakker

Fig. 40 Huismuis op zoek naar voedsel in de tuin

BUITEN DE VERENIGING

19 Jaar van de biodiversiteit, een jaar vol activiteiten

Arno van Berge Henegouwen natuurblogger Museon

Wilde Wijde Wereld, kleurrijke nieuwtjes over het leven in de natuur

2010 is het Jaar van de Biodiversiteit. Daarom brengt het Museon een blog over de grillige wereld van de natuur. Praatjes bij plaatjes die je even doen stil staan bij de dingen die gebeuren maar die zelden zichtbaar zijn.

Het adres van de blog over biodiversiteit: <http://www.wildewijdewereld.nl/>

Sinds 18 maart is er bijna iedere dag een bericht. Ik heb - en jullie zouden dat ook kunnen doen - de blog als homepage neergezet. Om de paar dagen en soms elke dag bij het wakker worden een nieuw bericht van de natuurcolumnist. Ik ga door tot het eind van de winter volgend jaar. Wil je op de hoogte blijven? Meld je dan aan bij de RSS onderaan links op de pagina en iedere keer dat er een bericht wordt geplaatst krijg je een seintje, zodra er buiten weer iets is gebeurd.

Maak reclame bij iedereen die geïnteresseerd is in de natuur en zich 's ochtends wil verfrissen met een mooie plaat of geluid en zo nu en dan een filmpje van de wereld buiten. Ik probeer dagelijks een bericht te plaatsen. De blog "Wilde Wijde Wereld" volgt de actualiteit buiten. Is dus niet lang van tevoren voorbereid. Lees reacties, reageer zelf, bekijk de foto's en luister naar de geluiden van buiten. Stuur dit bericht door naar vrienden, en bekenden.

20 Landelijke Vlinderdag 2010

Johan Vos

Op 6 maart 2010 was het weer zover. Al was de lente buiten nog ver te zoeken, in schouwburg de Junahof in Wageningen was de sfeer uitgesproken zomers. In de loop der jaren zie je dat de bewegende beelden van Annette van Berkel en Rob de Jong (schitterende films van vlinders en libellen) zo langzamerhand de plaats gaan overnemen van de statische powerpointbeelden van weleer. Ook relativerende noten in de vorm van de Wiekent-quiz en een vermakelijke conference van Hans Dorrestijn ontbraken niet. (humor en natuurbeleving, het kan dus well!)

Ik zal mij hieronder beperken tot het doorgeven van enkele voor ons interessantste ontwikkelingen.

2009 was qua dagvlinders onmiskenbaar het jaar van de distelvlinder. Het programma ging dan ook van start met een prachtige film van deze soort die op zijn trek van Marokko (Atlasgebergte) naar het noorden werd gevolgd. Zelfs IJsland werd bereikt en in Engeland sprak men van de grootste invasie ooit! De distelvlinder is niet in staat om hier, in welke vorm dan ook, te overwinteren dus is het wachten op de volgende invasie.

Voorzitter Theo Verstrael meldde belangrijke ontwikkelingen waar (ook) de Vlinderstichting bij betrokken is. Het ging om de GA-N (Gegevensautoriteit natuur) en de NDFF (validatie vanuit de Vlinderstichting), het Jaar van de Biodiversiteit plus de daarvoor opgerichte Coalitie, de oprichting van het Nederlands Centrum voor Biodiversiteit (NCB) en de rol van de PGO's daarin. Er ontstaan drie clusters van PGO's, één aan het Natuurplaza in Nijmegen (waar ook FLORON naartoe gaat verhuizen), één in Leiden en de Vlinderstichting die gewoon in Wageningen blijft. Dit vanwege de vele nauwe banden met de Landbouwuniversiteit.

Vervolgens kregen we de bijzonderheden van het jaar 2009 voorgeschoteld. Samengevat kunnen we terugkijken op een uitstekend vlinder- en libellenjaar met veel distelvlinders, kleine vossen, dagpauwogen, eikenpages en ook veel oranje lucerne vlinders (met name de lichte variant werd veel waargenomen). Verheugend nieuws was dat het kaasjeskruidkoppje terug is in Nederland! De laatste waarneming van deze soort stamt uit 1953. Het boswitje breidt zich noordwaarts uit (kwam alleen in Zuid-Limburg voor) en de

keizermantel werd 65 keer waargenomen (ook is voortplanting vastgesteld). Ook de grote vos wordt steeds vaker waargenomen, in Zoetermeer was dat voor het eerst op 19 juli 2007 (zie kwartaalbericht nr. 58). Libellen die veel vaker in 2009 werden gezien zijn: de vuurlibel en de zuidelijke keizerlibel.

De drie in Nederland voorkomende rombouts werden vervolgens uitvoerig belicht door Marcel Wasscher (schrijver van de KNNV-veldgids libellen).

Qua stand van de ogen bezetten de rombouts een middenpositie tussen de juffers en de echte libellen. Bij de juffers staan "de ogen" uit elkaar, bij de libellen raken ze elkaar en de rombouts zitten daar tussenin.

Het gaat om de beek-, de plas- en de rivierrombout.

Nadat deze drie soorten vrijwel uit Nederland waren verdwenen blijkt dat ze momenteel alle drie met een herkolonisatie van ons land bezig zijn. De plasrombout (een soort die aan de noordgrens van haar verspreidingsgebied zit) is weer helemaal terug. De beekrombout breidt zich sinds 1996 via de rivieren naar het westen uit. De beekrombout is weer terug in de Kromme Rijn. Deze spectaculaire ontwikkeling hebben we volgens Marcel te danken aan de combinatie van een aantal factoren:

De verbetering van de waterkwaliteit (als dramatisch dieptepunt hiervoor geldt het jaar 1971), de hogere watertemperatuur (gemiddeld 3 graden hoger) die gedeeltelijk is toe te schrijven aan de klimaatverandering en voor een deel aan het warmere water dat de energiecentrales op de rivieren lozen. En natuurlijk niet te vergeten het herstellen van de ruimtelijke variatie van veel rivieren en beken in ons land. En tenslotte heeft ook de Europese regelgeving zeer positief uitgediend voor de rombouts.

Na een prachtige film over het leven van de koninginpage in de Provence kwamen de nachtvinders aan bod.

Volgens Maurice Franssen (de spreker) blijft het wat de nachtvinders betreft "tasten in het duister". Met de bekende inventarisatiemethoden kom je er niet was zijn stelling. Herkennen van rupsen, de licht- en/of stroopmethode, het blijft behelpen en voor veel soorten zijn deze technieken ongeschikt. Met name van het stedelijk gebied weten we heel weinig van nachtvinders en Maurice pleitte er voor om vooral ook andere methoden te gebruiken. Om dat te illustreren droeg hij twee voorbeelden aan. Een verlicht fietstunneltje bleek een ware schatkamer voor bijzondere nachtvinders te zijn met grote aantallen van najaarsspanner, kromzitter, gepluimde spanner, grote en kleine wintervlinder en met nog vele bijzondere vondsten. Het tweede voorbeeld was een krulwilg in een stadstuin, die gekapt werd en een groot aantal rupsen (van verschillende soorten) bleek te bevatten.

Daarna stond het 20-jarige Meetnet Dagvlinders op het programma.

Dit aan de vooravond van de publicatie van de nieuwe rode lijst van de IUCN. Het netwerk bevat 400 algemene routes, verspreid over heel Nederland, 1500 soortgerichte routes en 150 ei-/telplots. In die 20 jaar zijn 3,5 miljoen vlinders geteld en hebben vrijwilligers een afstand van twee keer rond de aarde afgelegd.

Het voordeel van zo'n systematische aanpak is dat allerlei trends nauwkeurig kunnen worden weergegeven.

Drie soorten om dit te illustreren:

Het bruin zandoogje is zeer talrijk en stabiel

Het bont zandoogje laat een gigantische toename zien

De argusvlinder gaat in grote delen van het land dramatisch achteruit. Conclusie van 20 jaar monitoren: 15 soorten zijn toegenomen, 8 soorten zijn stabiel en 27 soorten gaan achteruit met als kanttekening voor het jaar 2009 dat veel soorten in dat jaar een opleving vertonen.

Na een vrolijk intermezzo van Hans Dorrestijn (plus film) gunde Ineke Koopmans ons een kijkje in de preuken van de vlinderstichting. Hoe haal je (op een positieve manier) de pers?! Dat dat niet altijd goed uitpakt werd geïllustreerd aan de hand van het Intratuinidee om moeders op moederdag te voorzien van een levende distelvlinder. In radioprogramma's en in kranten werd er schande van gesproken en ook de Vlinderstichting kreeg veel kritiek over zich heen. Andere acties kregen gelukkig wel de nodige positieve aandacht zoals bv. vlinders tellen op het Pieterpad, de eerste tuinvlindertelling in het weekend van 1 en 2 augustus in Nederland (1658 tuinen deden mee en de distelvlinder werd het meest waargenomen gevolgd door de atalanta, dagpauwoog, kleine vos, klein koolwitje, gamma-uil, groot koolwitje, bont zandoogje, gehakkeld aurelia en boomblauwtje), de introductie van vlinderpostzegels, een geheel vernieuwde website, de nationale nachtvindernacht in augustus met 336 soorten op 100 locaties en een nieuwe vlindercursus in 2010.

Na de theepauze stonden de in Nederland voorkomende heidelibellen in een film van Annette van Berkel op het programma. Dieren met een voor fotografen prettig gedrag. Ze jagen op prooien en komen daarbij steeds weer op één uitrust- of kijkpost terug. In Nederland kennen we 8 soorten waarvan er maar drie ook wel in heideterreinen worden gezien. Voor Zoetermeer zijn vooral de bloedrode, de bruinrode en de steenrode heidelibellen van belang.

Met de kenmerken "snor" en pootkleur zijn deze drie soorten gemakkelijk van elkaar te onderscheiden volgens Annette.

De bloedrode: zwarte poten en een hangende snor

De bruinrode: zwarte poten en een klein (hitler)snorretje

De steenrode: geelzwarte of bruine poten en een hangende snor

Daarna introduceerde Rob de Jong in een prachtige film het begrip poedelen. Wat is het geval. In de meer zuidelijke landen zoals Hongarije (waar de film was gedraaid) zitten grote groepen meestal mannelijke vlinders op allerlei vochtig substraat zoals poep, dierenlijken, modder, zweet e.d. De precieze functie van dit gedrag (poedelen) is nog niet helemaal opgehelderd maar het idee is dat de dieren op deze wijze hun stikstof/natriumgebrek aanvullen. Van nectar en andere plantenstoffen is bekend dat ze daarvan weinig bevatten. Dat vooral mannetjes dit doen wordt verklaard vanuit de gedachte dat de vrouwtjes druk bezig zijn met andere bezigheden, maar via de spermatofoor het stikstof en natrium via de mannetjes krijgen overgedragen. Waarom je dit gedrag zo weinig in Nederland ziet blijft gissen.

Tot slot ging Kars Veling uitgebreid in op de vlinderrijkste delen van Europa en welke activiteiten de vlinderstichting daar onderneemt om deze vlinderparadijzen te beschermen. Ons werden prachtige landschappen in Servië (193 soorten bekend), Macedonië (200 soorten), Bulgarije en Turkije (zo'n 360 soorten) voorgeschoteld. In deze landen staat het onderzoek nog in de kinderschoenen en het aantal betrokkenen is bijzonder klein.

Ter vergelijking: de door de vlinderstichting gehuurde theaterzaal was gevuld met ruim 500 vlinderaars, in heel Servië zijn maar 25 vlinderaars actief) In Nederland maken we ons druk om zo'n 50 soorten en Servië telt 193 soorten. Kars eindigde met een oproep om toch vooral mee te doen met één van de kampen die de vlinderstichting dit jaar in deze landen organiseert.

De volgende vlinderdag zal plaatsvinden op 5 maart 2011.

Ik kan de jaarlijkse tocht naar Wageningen aan alle Zoetermeerse vlinderliefhebbers van harte aanbevelen!

21 Libellen van de rode lijst gezocht

Johan Vos

Het landelijk meetnet libellen is onderdeel van het netwerk ecologische monitoring in Nederland (NEM). Mede door de sterk verbeterde waterkwaliteit gaat het goed met de libellen in Nederland (zie ook het verslag van de landelijke vlinderdag elders in dit blad). Om de effecten van allerlei natuurverbeterende maatregelen nog beter te kunnen vaststellen zoekt de vlinderstichting vrijwilligers voor nieuwe telroutes. Met name aan nieuwe, soortgerichte telroutes is behoefte. In Zoetermeer liggen routes waar de glassnijder en de vroege glazenmaker kunnen worden geteld voor de hand. Deze twee soorten staan op de rode lijst van bedreigde soorten en worden jaarlijks in Zoetermeer (als losse waarneming) waargenomen. De gedragscode Flora- en faunawet van de gemeente Zoetermeer biedt o.a. bescherming aan soorten van de rode lijst bij bestendig beheer en onderhoud. In dat kader is het van belang om te weten wat goede gebieden zijn voor deze twee soorten. Van de vroege glazenmaker hebben we de indruk dat die gedurende de laatste jaren sterk in aantal toeneemt. Van de glassnijder is het beeld veel minder duidelijk. Voor het uitzetten van een route kan een afspraak gemaakt worden met de Vlinderstichting, (tel: 0317 - 467346 of tim.termaat@vlinderstichting.nl)

Als voorproefje hieronder een foto plus simpele beschrijving van beide soorten.

Vroege glazenmaker

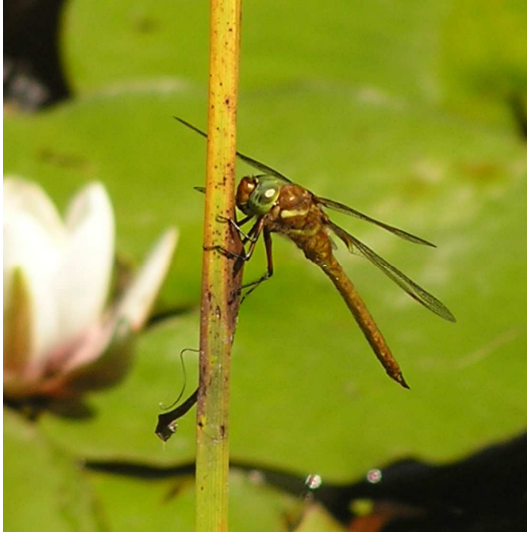
Samen met de glassnijder behoort de vroege glazenmaker tot de vroegst vliegende glazenmakers. In warme jaren kunnen eind april de eerste dieren al rondvliegen. De hoofdvliegtijd loopt echter van eind mei tot half juli. Jonge dieren kunnen ver van het water jagend worden waargenomen, soms tot in het stadshart. Eitjes worden apart door het vrouwtje afgezet in levende en dode plantendelen.

Kenmerken

De vroege glazenmaker is zo'n 6,5 cm. groot. De basiskleur van achterlijf en borststuk is oranjebruin. De ogen van de uitgekleurde dieren zijn opvallend smaragdgroen. De vleugels zijn helder op de basis van de achtervleugels na, die een oranje vlek vertoont (vooral bij het mannetje). Verder zijn er geen noemenswaardige verschillen in tekening tussen mannetje en vrouwtje.

Levenscyclus

De (eerste) winter wordt doorgebracht als larve, in plaats van als ei zoals bij de andere glazenmakers. Uitsluipen gebeurt vanaf eind april tot eind juli, met een piek in de periode eind mei/begin juni.

Stefan Poot

Fig. 41 Vroege glazenmaker

Mark Grutters

Fig. 42 Glassnijder

Glassnijder

Ook de glassnijder is een uitgesproken vroege soort die al vanaf eind april kan worden waargenomen. De hoofdvliegtijd is echter in mei en juni. Maar ook in juli kan de glassnijder nog in lage dichtheden rondvliegen, terwijl de paardenbijter (een soort die op de glassnijder lijkt) dan net begint te vliegen. De mannetjes vliegen laag over het water dicht langs de oevervegetatie, op zoek naar vrouwtjes. Eitjes worden apart in allerlei plantenmateriaal door het vrouwtje afgezet.

Kenmerken

De glassnijder is een relatief kleine libel met een gemiddelde grootte van zo'n 6 cm. De dieren laten een mozaïekpatroon op het achterlijf zien. De vorm van de gekleurde vlekjes op het achterlijf bij de mannetjes is anders dan bij de andere glazenmakers: blauw, smal en lang. Ook de ogen van de mannetjes zijn blauw. De vrouwtjes vertonen gele vlekken op achterlijf en hebben bruine ogen.

Levenscyclus

De larven overwinteren twee of drie keer en dat is vaker dan de andere glazenmakers. Het uitsluipen gebeurt vroeg in het jaar, in de periode eind april tot begin juli met een piek in de periode eind mei/begin juni.

22 Gezocht: molshopen!

VZZ

Sommige zoogdieren zie je vrijwel alleen aan de sporen die ze achterlaten. Dat geldt zeker voor mollen. Iedereen kent molshopen maar slechts weinigen zien wel eens een mol. Zoogdieratlas.nl probeert alle zoogdieren in kaart te brengen, dus ook de mollen en doet nu een opmerkelijke oproep: als u een molshoop ziet, geef het dan aan ons door op Zoogdieratlas.nl!

Op Zoogdieratlas.nl worden alle in het wild levende zoogdieren in Nederland in kaart gebracht. Ook waarnemingen van molshopen zijn zeer waardevol voor de atlas. In iedere provincie is nu een zoogdieratlas project aan de gang. Overal willen we zoveel mogelijk waarnemingen van zoogdieren verzamelen.

De initiatiefnemers van de zoogdieratlas roepen iedereen nu dus op molshopen door te geven op www.zoogdieratlas.nl zodat straks voor deze soort duidelijk is waar deze voorkomt. Er zijn al heel wat waarnemingen van mollen doorgegeven maar zoals te zien op het kaartje op de site is dat zeker nog niet voor heel Nederland het geval. Dus zijn meer waarnemingen welkom!

Niet alle zoogdieren zijn makkelijk te herkennen, maar over de mol is meestal geen verwarring. Iedereen kent ze wel, de aarden bulten in tuinen, weilanden maar ook in stadsparken en middenbermen van wegen.

Elke winter vallen de grote hoeveelheden molshopen op maar zeker nu, na de wat stevigere vorstperiodes, is dat het geval.

Neeltje Huizinga

Fig. 43 Molshopen

Mollen graven achter hun prooi, regenwormen en andere bodemdierpjes aan. Aan het begin van de winter vluchten de wormen voor de kou, dieper de grond in en de mol graaft er achteraan. Dieper graven van nieuwe gangen levert grond op die ze kwijt moeten. Wanneer het weer warmer wordt, kruipen de regenwormen weer richting aardoppervlak. De mol gaat er ook dan weer achteraan, graaft nieuwe gangen en werpt dus extra hopen op.

De mol leidt een solitair bestaan. Alleen in de paartijd vormen ze paartjes. De rest van het jaar leeft de mol alleen in zijn gangenstelsel. Dat stelsel verdedigt hij of zij ook flink tegen andere mollen. Daarom heeft het ook weinig zin mollen te bestrijden: als de mol geklemd is, zal er in het algemeen binnen 24 uur een nieuwe mol in zijn gangen zitten.

Om het nog erger te maken, willen die nieuwkomers ook nog wel eens het overgenomen gangenstelsel bijwerken; nog meer hopen dus.

Ook waarnemingen van andere zoogdieren als ree, haas, eekhoorn en egel zijn trouwens welkom. Zo wordt "online" gewerkt aan een steeds beter beeld van de zoogdieren in Nederland. Op Zoogdieratlas.nl zijn de kaarten en meer informatie te vinden.

Zoogdieratlas.nl is een initiatief van de Zoogdierverseniging. De Zoogdierverseniging werkt per provincie samen met diverse organisaties. Het project wordt mede mogelijk gemaakt door VSBfonds, Prins Bernhard Cultuurfonds, Telmee.nl en Waarneming.nl.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de Zoogdierverseniging: Neeltje Huizinga (projectcoördinator) telefoon 026-3705318 / 06-26294659 of Eric van Kaathoven (persvoorlichter) telefoon 026-3705318 / 06-16994139. www.zoogdierverseniging.nl. Per provincie zijn er eigen coördinatoren.

23 Oproep: Natuurtuingsiden gezocht

Op dit moment zijn er acht enthousiaste mensen als vrijwilliger jaarlijks bezig in de Natuurtuin in het Westerpark van Zoetermeer. Ze verzorgen van maart tot en met oktober, elke vierde zondag van de maand s'middags een rondleiding in de tuin of bemensen het Westpunt. De groep zou op termijn wel wat uitbreiding kunnen gebruiken. Liefde en gevoel voor de natuur en de bereidheid om de nodige kennis op te doen en met anderen te delen is van belang. Als u er iets voor voelt, dan nodigen we u uit eens mee te lopen tijdens zo'n rondleiding. Vooraf kunt u contact opnemen met de coördinator van de natuurtuingsiden, dat is Gerrit Valkenwoud (tel.nr. 06 14032468), die u ook meer informatie kan geven.

Als er voldoende belangstelling is, wordt samen met de gemeente gekeken hoe we gidsen kunnen opleiden.

24 Martin Melchers in Zoetermeer

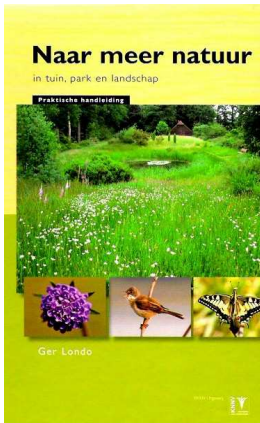
2010 is door de Verenigde Naties uitgeroepen tot het "Jaar van de Biodiversiteit". Op uitnodiging van IVN, KNNV en VWZ komt Martin Melchers op 15 april 2010 naar Zoetermeer om het belang van de stad voor de biodiversiteit te benadrukken. Martin is wellicht Nederlands bekendste stadsecoloog, voorheen werkzaam bij de gemeente Amsterdam en sinds kort met pensioen.

Locatie: stadhuis, bedrijfsrestaurant (ingang Frankrijklaan), aanvang 20.00 uur.

Komt allen!

25 Nieuw boek van Ger Londo

Johan Vos

Naar meer natuur, *in tuin, park en landschap* van Ger Londo met als toevoeging "praktische handleiding" kwam onlangs bij de KNNV-uitgeverij uit.

Toen ik in 1981 bij de gemeente Zoetermeer in dienst kwam was er nog niet veel (in boekvorm) beschikbaar over wat later natuurlijk of ecologisch groenbeheer zou gaan heten. Een van de weinige publicaties op dit gebied, waar ook mensen in de praktijk iets mee konden, was het boek "Natuurtuinen en parken" van een mij toen nog onbekende auteur Ger Londo. Ger was indertijd als wetenschappelijk medewerker verbonden aan het Rijksinstituut voor natuurbeheer (RIN) Dit boek heeft de gemeente, op mijn verzoek toen voor het voltallige personeel van de afdeling beplantingen aangeschaft. Vervolgens heb ik een lezingencyclus georganiseerd die voor een deel gebaseerd was op de inhoud van dit boek. Een jaar later werd onze heemtuin tot natuurtuin omgedoopt en in 1986 verscheen het boekje "10 jaar natuurtuin", met een voorwoord van Ger Londo! In die jaren was natuur een hot item en gemeenten streden om wie het meest natuurlijk groen bezat. Goeroes als L. Leroy, P. Zonderwijk, G. Mostert en J. Landwehr wezen ons de weg.

Fig. 44 Londo (2010)

In de jaren '90 van de vorige eeuw verschenen van de hand van Ger Londo nog tal van boeken op dit vakgebied waaronder "Natuurtechnisch bosbeheer" uit 1991 en het standaardwerk "Natuurontwikkeling" uit 1997. Ook op tuingebied bleef hij schrijven en in 1993 verscheen het schitterende boek "Tuin vol wilde planten", natuur in tuin en park.

En nu dan weer een boek. Zoals we van Ger gewend zijn wordt helder uitgelegd welke stappen van belang zijn bij het creëren van een natuurlijke begroeiing. Hoe ontstaan geschikte milieus voor natuurontwikkeling en welke rol spelen grondsoort, voedselrijkdom en (grond)water en beheermaatregelen daarbij. Tevens wordt ingegaan op de ontwikkeling van meer complexe natuur die uit meer levensgemeenschappen bestaat. Onderwerpen als begrazing, natuurtuinen, landgoederen en groenvoorzieningen in stad en dorp komen aan de orde, evenals de meer modieuze thema's als schoolnatuurtuinen, natuurlijk spelen, groene daken en bedrijventerreinen. Achterin is het boek voorzien van geschiktheidslijsten van plantensoorten voor begroeiingstypen en grondsoorten en een register van plantensoorten.

Samengevat: een praktisch en uitnodigend boek om direct zelf aan de slag te gaan en dus een uitstekend medicijn tegen de steeds verder voortwoekerende verstening van de buitenruimte.

26 Noordnatuurnieuws december 2009

Marianne Ketting

Fig. 45 Groeten uit Vlachtwedde

Plotseling woonden we niet meer in Ter Wisch. Op een middag, terug van boodschappen doen, vonden we ons huisje terug in het gehucht Veerste Veldhuis. En we waren toch echt niet verhuisd. Nee, het was een grapje van de gemeente Vlagtwedde. De bestuurderen, altijd naarstig op zoek naar aardigheidjes om toeristen te verleiden tot verblijf in dit afgelegen oord, hebben alle zestig dorpjes, vlekjes, buurtschappen en gehuchten binnen de gemeente een eigen naambord toebedeeld. Dat leek hen leuk fietsen voor de vakantievierders. Een paar keer de pedalen rondtrappen en kijk, men rolt alweer een nieuw gehucht binnen met weer zo'n rustieke naam.

Veel van die namen kenden we zelf nog niet eens: vlakbij ons ontdekten we op de nieuwe borden het Borgerveld en het Lauderzwarteveen, en de verte waarop we uitkijken bleek Laudermarke te heten.

En net toen ik me inbeelde dat ons Veerste Veldhuis vast wel het kleinste dorpje van Vlagtwedde moest zijn, te weten twee burenen en wijzelf, bleek ook aan de boerderijen langs de achterliggende akker een bord met dezelfde naam te zijn toebedeeld. Bovendien ontdekten we een nog veel kleiner gehucht:

Abeltjeshuizen, in weerwil van de naam slechts bestaande uit één woning.

Uiteraard is rond de nieuwe naamborden beroering ontstaan, want ook Groningers slikken niet alles zomaar. Gemor om de plekken waar ze staan. Niet historisch verantwoord, zeggen oude bewoners die het weten kunnen. De grenzen kloppen niet, de borden zijn lukraak vastgeschroefd waar het toevallig uitkwam, omdat daar toch al een lantaarnpaal of verkeersbord stond. Want extra paaltjes waren niet in het plan begroot.

Het is een ervaring die veel bedenkers van mooie plannen zullen herkennen: de praktische uitvoering van hun ideaal geeft er een draai aan waardoor niemand de oorspronkelijke bedoeling nog snapt.

In het Zoetermeer van de jaren 90 was er ook een toestand met borden. Leerzame tableaux moesten er komen voor parken en natuurgebieden. Voorbijgangers zouden daarmee onderricht worden in het hoe en waarom van wat er leefde en groeide, en waar het allemaal heen moest met de natuur ter plekke.

Informatie specifiek voor bepaalde gebieden, over de karakteristieke bewoners van net dat ene plekje.

Er was een bureau dat degelijke betonnen voetstukken ontwierp en hufferbestendige emailen borden. Als freelance knutselsmurf voor de gemeente Zoetermeer mocht ik teksten en plaatjes leveren. Dat gaf nog een heel gesteggel met het ontwerpbureau. Elke tekening waarop ik een diersoort enigszins herkenbaar afbeeldde werd afgekeurd. Het moest strakker, meer gestileerd, stereotiep. De pad met zijn wratten en knobbels kreeg ik gladgestreken en bewerkt terug als voorbeeld. Het bureau had er een boomkikker van gemaakt, zuignapjes aan de tenen, zittend op een waterlelieblad. Alleen natuurfreaks zoals u zullen mijn verbazing begrijpen.

Uiteindelijk zijn er met wederzijds goedvinden borden ontstaan, en sommige daarvan zijn geplaatst op de plek waarvoor ze waren bedoeld. Sommige vielen in de smaak en werden heel snel gestolen. Sommige trokken de aandacht en werden heel snel vernield. Vele werden geplaatst op plekken waar kennelijk behoefte was aan een extra paaltje-met-versiering, maar waar ze geen enkel verband met hun omgeving hadden. En er was er ook een met een koekoek erop, bedoeld voor het Prielenbos. Die is, naar verluidt, na plaatsing onmiddellijk weggezonken in het veenmoeras...

27 Natuur en milieuagenda Zoetermeer

Dag	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
April 2010					
Ma/wo en vrijdag	10.00 - 14.00	Kaasmaken	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve tel 3620832
Wo/zat/zon & feestdagen	14.00 - 16.00	Pony- of ezelrijden, mits het weer toelaat	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve tel 3620832
Zondag 4 april	14.00 - 16.00	Paasstukjes maken, eieren versieren, paashaas op bezoek	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve tel 3620832
Maandag 5 april	13.00-16.00	Paasfeest, diverse activiteiten	Stadsboerderij Het Buitenbeest		Het Buitenbeest tel 3520624
Maandag 5 april	14.00-16.00	Paasfeest: knutselen	Stadsboerderij De Weidemolen		De Weidemolen Tel 3434181
Zaterdag 10 april	10.00-11.30	Wandeling Kijken en luisteren naar vogels in het Westerpark	Westpunt		Vogelwerkgroep tel 3163631
Donderdag 15 april	18.30-20.30	Zaden en plantenverkoop	Wijkteuin Rokkeveen		NME tel 3469534
Donderdag 15 april	20.00 - 22.00	Lezing over Stedelijke biodiversiteit Door Martin Melchers	Restaurant Stadhuis Frankrijklaan		NME Tel 3469662
Zaterdag	10.00-	Workshop hanging basket	Gemeentekwekerij	€ 13,50	Groei en Bloei

Dag	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
17 april	12.00	Aanmelden noodzakelijk			tel 3411306
Zondag 18 april	14.00	Voorjaarswandeling in het Prielenbos	Parkeerterrein Aa-Zicht		IVN tel 3423661
Woensdag 21 april	14.00- 16.00	Knutselactiviteiten	Stadsboerderij De Weidemolen		De Weidemolen Tel 3434181
Zaterdag 24 april	10.00	Voorjaarsruilbeurs	Gemeentekwekerij	Gratis	Groei en Bloei tel 3411306
Zondag 25 april	14.00 - 15.00	Rondleiding in de natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	Natuurtingroep 3310669 /3413473
Mei 2010					
Ma/wo en vrijdag	10.00 - 14.00	Kaasmaken	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve tel 3620832
Wo/zat/zo n & feestdagen	14.00 - 16.00	Pony- of ezelrijden, mits het weer toelaat	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve tel 3620832
Zaterdag 1 mei	10.00- 11.30	Wandeling Kijken en luisteren naar vogels in het Buytenpark	Parkeerplaats Snowworld		Vogelwerkgroep tel 3163631
Dinsdag 4 mei	14.00- 16.00	Insectenblokjes maken	Stadsboerderij Het Buitenbeest		Het Buitenbeest tel 3520624
Donderdag 6 mei	14.00- 16.00	Uilenballen pluizen	Stadsboerderij Het Buitenbeest		Het Buitenbeest tel 3520624
Vrijdag 7 mei	14.00- 16.00	Insectenblokjes maken	Stadsboerderij Het Buitenbeest		Het Buitenbeest tel 3520624
Zo en Maandag 9 en 10 mei	14.00- 16.00	Boerderijkijkdozen maken	Stadsboerderij Het Buitenbeest		Het Buitenbeest tel 3520624
Woensdag 12 mei	14.00- 16.00	Grasmannetjes maken	Stadsboerderij Het Buitenbeest		Het Buitenbeest tel 3520624
Donderdag 13 mei	14.00- 16.00	Knutselen lente	Stadsboerderij De Weidemolen		De Weidemolen Tel 3434181
Vrijdag 14 mei	14.00- 16.00	Klompjes schilderen	Stadsboerderij Het Buitenbeest		Het Buitenbeest tel 3520624
Zondag 16 mei	14.00	Wandeling: Vlinders en zo...in het Balijbos	Stadsboerderij De Balijhoeve		IVN tel 3423661
Zondag 23 mei	14.00 - 15.00	Rondleiding in de natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	Natuurtingroep 3310669 /3413473
Zondag 23 mei	13.00- 16.30	Lentefeest, diverse activiteiten	Stadsboerderij Het Buitenbeest		Het Buitenbeest tel 3520624
Woensdag 26 mei	9.00	Lange wandeling	Zie IVN-site of krant		IVN tel 3423661
Zaterdag 29 mei		Groen Café	Hoofdbibliotheek		Groei en Bloei tel 3411306
Zondag 30 mei	13.00- 17.00	Dag van het Park in het Westerpark	Zie aankondiging Gemeente		NME 3469662 IVN 3423661
Zondag 30 mei	13.00- 16.00	Nationale kinderboerderijdag, Diverse activiteiten	Stadsboerderij Het Buitenbeest		Het Buitenbeest tel 3520624
Zondag 30 mei	14.00 16.00	Wollige dag: schapen scheren en knutselen	Stadsboerderij De Weidemolen		De Weidemolen Tel 3434181

Dag	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
Zondag 30 mei	13.00- 16.00	Nationale Kinderboerderijendag activiteiten en spelletjes	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve tel 3620832
Juni 2010					
Ma/wo en vrijdag	10.00 - 14.00	Kaasmaken	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve tel 3620832
Wo/zat/zo n & feestdagen	14.00 - 16.00	Pony- of ezelrijden, mits het weer toelaat	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve tel 3620832
Zaterdag 5 juni	10.00- 11.30	Wandeling Kijken en luisteren naar vogels bij de Benthuizerplas	Parkeerplaats Marotplan		Vogelwerkgroep tel 3163631
Zondag 6 juni	13.30- 16.00	Biodiversiteit, gezinsactiviteit met plantjes en kriebelbeestjes	't Westpunt in het Westerpark	Gratis, wel aanmelden!	IVN info@ivnzoetermeer .nl
Zaterdag 12 juni		Open tuindag			Groei en Bloei tel 3411306
Maandag 14 juni	18.30- 20.30	Open Avond wijktuin Noordhove	Wijktuin NH		NME tel 3469534
Dinsdag 15 juni	18.30- 20.30	Open Avond wijktuin Broekweg en Zegwaartseweg	Wijktuin BW en ZW		NME tel 3469534
Woensdag 16 juni	14.00- 15.00	Vaderdagcadeau maken Aanmelden	Wijktuin BW en ZW	€1,50	NME tel 3469534
Donderdag 17 juni	18.30- 20.30	Open Avond wijktuin Rokkeveen	Wijktuin RV		NME tel 3469534
Zondag 20 juni	14.00	Waterdiertjes	Park "Wijdse Weide" Splitsing Veld- Weide- Wallendreef		IVN tel 3423661
Zaterdag 20 juni		Busexcursie naar het Gooi		ja	Groei en Bloei Info tel 3411306
Zondag 27 juni	14.00 - 15.00	Rondleiding in de natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	Natuurtuingroep 3310669/ 3413473
Zondag 27 juni	13.00- 16.00	Schaapscheerfeest	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve tel 3620832
		gemeente Zoetermeer	Natuurlijk Zoetermeer www.zoetermeer.nl/natuur&milieu		
Coördinatie: team Natuur- en Milieueducatie Zoetermeer. Internet: www.zoetermeer.nl Deze agenda komt 4x per jaar uit. Opgave van excursies voor het 1e kwartaal 2010 vóór 15 maart 2010 bij NME-team, telefoon 346 96 62 E-mail: M.J.Kester@zoetermeer.nl ; nmezoetermeer@zoetermeer.nl					

Webadressen

Bomen overleven

Gemeente Zoetermeer

Groei en Bloei

IVN

KNNV

Natuurtuin

Vogelwerkgroep

www.bomenoverleven.nl

www.zoetermeer.nl/natuur&milieu

www.zoetermeer.groei.nl

www.ivnzoetermeer.nl

www.knnv.nl/zoetermeer

natuurtuin.zoetermeer@xs4all.nl

<http://www.vwgzoetermeer.nl/>

28 Namen

REDACTIE KWARTAALBERICHT

Johan Vos (023-5280231)

johan@vosdenhartog.demon.nl

Taeke M. de Jong (079-3516599)

Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer

Email T.M.deJong@tudelft.nl

Inleverdatum decembern timer: voor 20 juni 2010.
Handgeschreven tekst een maand vóór deze datum
inleveren.

Bestuur

Annet de Jong (voorzitter) 079-3422924

Tilly Kester (plv. voorzitter) 079-3412605

Lodewijk van Duuren (secretaris) 079-
3214149

Hans Bieze (penningmeester) 079-3421351

Auteurs in 2010

Arno van Berge Henegouwen

Armand Doornweerd

Lodewijk van Duuren

Adri de Groot

Annet de Jong

Sinie de Jonge

Marianne Ketting

Wim de liefde

Henk Lubberding

Joop Mourik

Anke Smits

Nel Sonneveld

Johan Vos

29 Ik wil ook lid worden

van de KNNV + afdeling Zoetermeer

O > als lid á € 32,50 per jaar

O > als huisgenootlid á € 27,50 per jaar

deze leden ontvangen dit blad, het landelijke
KNNV-blad Natura, korting op de KNNV-uitgaven
en het recht op deelname aan KNNV-kampen

naam

adres

postcode

telefoon

Email

handtekening

Kopij of opgave verzenden naar: Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer, T.M.deJong@tudelft.nl of naar
Johan Vos johan@vosdenhartog.demon.nl

30 Index

Vet betekent auteur

Cursief betekent afbeelding

aalscholver..... 11, 14, 16

aardbei 3

Abeltjeshuizen 31

Amsterdamse

Waterleidingduinen 9

Andeweg, Remco 9

Andeweg, Remko 8

appel..... 18

argusvlinder..... 26

asperge 3

atalanta 26

baardman 13

baartmannelje 14

Balijhoeve..... 9

beekrombout 26

Benthuizerplas 17

Berg, Anton van den..... 4

Berg, Evelien van den 3

Berge Henegouwen, Arno

van 13, 22, 25

berk..... 15

Berkel, Annette van 25, 26

Bieze, Hans 6

bijenorchis 10

Binnenpark 18

biodiversiteit..... 3

blauwe kiekendief 16

blauwe reiger..... 11

blauwe zeedistel 9

bloedrode heidelibel 26

bokje 16

Bol, de..... 14

bont zandoojje 26

bonte kraai 17

boomblauwtje 26

boomleeuwerik..... 16

Borgerveld..... 30

bosmuis..... 14

bosuil..... 18

boswitje 25

brede orchis 10

Bril Martin 3

brilduiker 10, 16

Brouwersdam 16

bruin zandoojje 26

bruinrode heidelibel 26

Buiten, Nico..... 9

Buitenpark..... 18

buizerd.....	11, 14, 16	heidelibellen.....	26	libellen.....	26, 27
Bulgarije	27	hengel	19	Liefde, Wim de	22
bunzing.....	10	Hoflaan	9	Londo, Ger	30
bunzing XE "bunzing"	10	hondskruid	10	Lubberding, Henk	7, 19
Buytenpark	8, 10, 12	hortensia	18	lucerne vlinders.....	25
Buytenwegh	22	houtduif.....	17, 18, 19, 20, 21	Luchterzeeduinen	9
Cepaea hortensis	18	houtsnip	11, 16, 17	Macedonië	27
Cepaea nemoralis	18	<i>huismuis</i>	24	Majoer, Frank.....	17
citroenvlinder	3, 18	huismus	11, 19, 20, 21	mandarijneend	10
Cocksdrorp	14	huiszwaluwtil.....	20, 21	meerkoet	16, 17
Cornu aspersum = Helix		lbsenzijde	21, 22	meerkoeten	14
adpersa	18	ijsduiker	13	Meerpolder.....	11, 13, 18
dagpauwoog.....	25, 26	IJsselmeer	16	Meerpolderdijk	18
daslook	9	<i>IJsselmeerdijk</i>	15, 16	Meerzicht	9, 22
distelvlinder	25, 26	ijsvogel.....	13	meeuw	16
dodaars	11, 12, 16	indische gans.....	14	meidoorn	23
Dorrestijn, Hans	25, 26	italiaanse mus.....	17	Melampyrum arvense	19
Duuren, Lodewijk van ...	4, 6, 19, 21, 22	IUCN	26	Melampyrum pratense	19
egel.....	15, 22	Janssen, A.	7	Melchers, Martin	29
<i>egelwaarnemingen</i>	23	Jong, Annet de	8	merel ...	11, 16, 17, 18, 19, 20, 21
eikenpage.....	25	Jong, Rob de	25, 27	Milaan	17
ekster.....	16, 20, 21	juffers	26	moeraswespenorchis	10
Elaeagnus angustifolia	8	Junahof.....	25	mol	29
Elaeagnus commutata	8	kaasjeskruidkopje	25	molshopen	28, 29
Elswout.....	9	kardinaalsmuts	23	mossel.....	14
fazant.....	10, 18	kauw ...	11, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21	Mostert, G.	30
Fort Penningsveer	9	keizermantel	26	Mourik, Joop	9
Franssen, Maurice	26	Kennemerstrand	9	muis.....	14, 22
fuut	16	Ketting, Marianne	30	Museon	18, 25
gamma-uil	26	klein hoefblad	12	Muusze, Bie	7
GA-N (Gegevensautoriteit		klein koolwitje	26	nachtsilene	9
natuur)	25	kleine mantelmeeuw.....	18	nachtvlinders.....	26
gans.....	14	kleine vos.....	12, 25, 26	najaarsspanner	26
Geerpolder	14	kleine wintervlinder	26	Natuurtuin	29
Geertje.....	14	kleine zwaan.....	16	NCB, Nederlands Centrum	
Gegevensautoriteit natuur..	25	knobbelzwaan.....	16	voor Biodiversiteit	25
gehakkelde aurelia	26	kokmeeuw	17, 18	NDFF (validatie vanuit de	
gepluimde spanner.....	26	kolgans	14, 16	Vlinderstichting).....	25
gevlekte/bosorchis	10	konijn	11	Nederlands Centrum voor	
gewone tuinslak	18	koninginnepage	26	Biodiversiteit	25
glassnijder	27, 28	koolmees ...	11, 14, 16, 18, 19, 20, 21	NEM	27
glazenmakers	28	Koopmans, Ineke.....	26	Nescio	16
Goeree	16, 18	koperwiek	11, 12, 16, 18	Noord Aa.....	8, 9
Gonepteryx rhamni.....	18	kraai	16, 18	Noord-Aa.....	10, 11
grauwe gans.....	14, 16	kramsvogel	11, 12, 16, 18	Noord-Beveland	18
groenling	11, 21	Kreike, Marja	8	<i>Noordhovense Plas</i>	12
groot koolwitje	26	Kromme Rijn.....	26	Nootdorp	9
Groot, Adri de	10	kromzitter	26	olijf.....	8
grote gele kwikstaart	16	krulwilg.....	26	olijfwilg	8
grote keverorchis.....	10	kuifduiker	16	ooievaar	14, 16
grote tijm	9	kuifeend	13, 16	oorsilene	9
grote vos	26	kwikstaart.....	16	Oosterheem	5, 7, 20, 21
grote wintervlinder	26	Landwehr, J.	30	Oostvaardersplassen	16
haas.....	11	Laudermarke	30	oranje lucerne vlinders.....	25
halsbandparkiet.....	20, 21	Lauderzwarteveen	30	Oudeschild	14
Harderwijk	13	Lepelaarplassen	13, 16	paardenbijter	28
<i>havik</i>	10, 11, 13, 16	Leroy,L.....	30	parnassia	9
heggenmus	11, 16, 17, 18, 20, 21	Leyens	22	patrijs.....	11
				Penningsveer	9

pimpelmees	11, 14, 16, 19, 20, 21	<i>staartmees</i>	11, 16, 18, 20, 21	vuurlibel	26
plasrombout	26	Starrevaart	18	VZZ	28
Port Zélande	16	steenbreekvaren	10	Wageningen	25
Prielenbos	14	steenloper	16	Wasscher, Marcel	26
Provence	26	steenrode heidelibel	26	waterdrieblad	10
prunus	23	stengelloze sleutelbloem	10	Waterleidingduinen	9
putter	20	stippelmot	23	waterral	13, 14, 16
ransuil	18	stormmeeuw	17, 18	watersnip	16
Reeder, Fred	3	tafeleend	13, 14	Weidemolen	5
<i>rietgors</i>	12	Ter Wisch	30	Weidemolen, De	7
RIN	30	Texel	14	weit	19
ringmus	11, 21	Theo Thijssenhove	20	Westerpark	8, 29
rivierrombout	26	Thijssenhove	22	Westpunt	8, 29
roerdomp	11	tjiftjaf	3	wilde weit	19
rombout	26	torenvalk	11, 16, 18	wilg	23
roodborst	11, 14, 16, 17, 18, 19, 21	tortel	16	winterkoning	13, 14, 15, 16
roodborstje	20	Tuijllpark	10	winterkoninkje	20, 21
roodborsttapuit	12	tuinlak	18	wintervlinder	26
rosse stekelstaart	13	tureluur	16	Wisch	30
rotgans	16	Turkije	27	witgatje	14
ruigpootbuizerd	16	turkse tortel	11, 15, 16, 18, 19, 20, 21	witgerande tuinlak	18
scholekster	12, 14, 16	Tuyllpark	8, 9	wulp	14, 16
Schouwen	16, 18	Valkenwoud, Gerrit	29	Yponomeuta evonymella	24
segrijnslak	18	Veerste Veldhuis	31	Yponomeuta-soorten	23
Servië	27	veldleeuwerik	14	Yponomeutidae	23
Sijtsma	13	velduil	16	zaagbek	16
Sint Janslot	24	Veling, Kars	27	Zandvoort	9
slanke gentiaan	9	Velsen	9	zanglijster	16, 18, 20, 21
slechtvalk	16	Verstrael, Theo	25	zeedorpenlandschap	9
sleedoorn	23	vink	11, 16, 19, 21	zeehond	16
slobeend	13	vlaamse gaai	20, 21	zeewolfsmelk	9
<i>smalle olijfwilg</i>	8	Vlagtwedde	30	Zegwaardseweg	8
smelleken	16	vleermuis	18	zilver meeuw	18
smient	14, 16	vleeskleurige orchis	10	zilverreiger	14, 16
Sonnevel, Neld	21	Vogelbescherming		<i>Zoetermeerse Plas</i>	10
Sonneveld, Nel	21	Vlaanderen	15	Zoetermeerseplas	14
Speel, Frank	5	vogelkersstippelmot	24	zomerklokje	10
sperwer	18, 20	Volgerpolder	16	Zonderwijk, P.	30
spinselmot	23	Voorweg	8, 18	zuidelijke keizerlibel	26
spitsmuis	22	vos	14, 16	Zuid-Kennemerland	9
Spookverlaat	16	Vos, Johan	8, 21, 22, 23, 25, 27, 30	zwarte zee-eend	16
spreeuw	11, 16, 19, 20, 21	vroege glazenmaker	27, 28		